

Sofie Pedersen Kåsbøl

Kreativitet i møte med alternative maleredskap

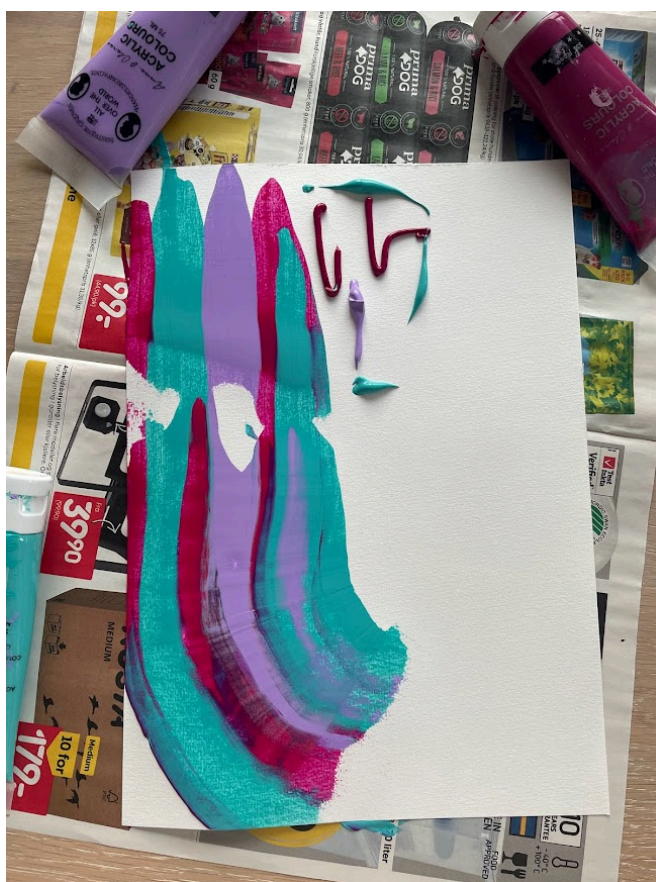
En kvalitativ studie om kreative prosesser og utforskertrang i et didaktisk perspektiv

Masteroppgave i kunst og håndverk - Grunnskolelærerutdanning
1.-7.trinn

Veileder: Bente Fossvold-Jørum

Medveileder: Polina Golovátina-Mora

Mai 2023

Sofie Pedersen Kåsbøl

Kreativitet i møte med alternative maleredskap

En kvalitativ studie om kreative prosesser og utforskertrang i et didaktisk perspektiv

Masteroppgave i kunst og håndverk - Grunnskolelærerutdanning 1.-7. trinn

Veileder: Bente Fossvold-Jørum

Medveileder: Polina Golovátina-Mora

Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne masteroppgaven er et kvalitativt forskningsprosjekt om kreativitet i møte med alternative verktøy som maleredskap i grunnskolen. Hensikten med studien er å undersøke hva som skjer med den kreative prosessen i det man utforsker andre verktøy enn pensel som maleredskap, gjennom egne og læreres erfaringer.

Hovedproblemstillinger er: *Hvordan kan utforskning av ulike maleredskap påvirke den kreative prosessen?* Den undersøkes gjennom to forskningsspørsmål: *Hvilke erfaringer har et utvalg kunstlærere med elevenes kreative prosess ved bruk av alternative verktøy som maleredskap?* og *Hvilke didaktiske potensial synliggjøres i forskningsprosjektet mitt?*

Med hermeneutisk fenomenologi som vitenskapsteoretisk tilnærming har jeg valgt praksisledet forskning (også kalt practice-led research) som metodologi for å skaffe ny kunnskap gjennom skaping. Datamaterialet er generert gjennom eget utforskende arbeid med alternative maleredskap og intervju av et utvalg kunstlærere med relevant erfaring. Gjennom forskerlogg fra eget utforskende arbeid har jeg skrevet narrativer for hvert maleredskap, og analysert narrativene gjennom en narrativ analyse. De semistrukturerte intervjuene har blitt analysert gjennom en tematisk analyse, hvor jeg har kodet og lett etter mønster.

Analysen drøftes gjennom tre valgte analysetema, som også presenterer fagteoretiske perspektiver; kreativitet gjennom utforskning, engasjement og utforskertrang, og flow. Hovedkonklusjonene i forskningsprosjektet er at gjennom oppdagelser, nye ideer og erfaringer, kan utforskning av maleredskap bidra til å utvikle kreativiteten, enten man er elev, lærer eller kunstner. Utforskningen kan by på utfordringer og negative følelser som stagnering eller frustrasjon, men åpne for refleksjoner og videreutvikling.

Nøkkelord: kreativitet, utforskning, maleredskap, engasjement, utforskertrang, flow

Abstract

This master's thesis is a qualitative study about creativity and alternative painting tools in primary school. The purpose of this thesis is to examine how exploration of other tools than a painting brush can affect creativity, through my own and teachers experience.

My main research question is: *how can exploration of alternative painting tools affect the creative process?* This question is examined through two sub-questions: *What experience do art teachers have with pupils' creative process when exploring with alternative painting tools?* Also: *what didactic potential does my research project highlight?*

With hermeneutic phenomenology as scientific theory, I've chosen practice-led research as methodology to acquire knowledge through creating. The research material is generated through my own exploration with alternative painting tools and interviews with teachers. I've written narratives for each tool and analyzed them through a narrative analysis. The interviews have been analyzed through a thematic analysis, where I've been coding and looking for patterns.

The analysis is discussed through three chosen themes, that also includes theoretical perspectives: creativity through exploration, engagement and exploratory desire and flow. The main conclusion of this study is that through discoveries, ideas and experiences, exploration (of alternative painting tools) can contribute to developing creativity for pupils, teachers, and artists. Exploration can offer challenges and negative feelings such as stagnation or frustration but opens for reflection and further development.

Keywords: creativity, exploring, painting tools, engagement, urge to explore, flow

Forord

Denne masteroppgaven representerer enden på en lang, men fin reise på veien til å bli grunnskolelærer og starten på et nytt og spennende kapittel i livet mitt. Det er ingen tvil om at det har vært vanskelig å skrive master, med både oppturer og nedturer, men det har også vært veldig lærerikt. Å stå med en masteroppgave i hendene er ganske stort, og jeg vil derfor dele min takknemmelighet til de som har hjulpet meg underveis.

Først og fremst vil jeg gi en stor takk til hele masterklassen, uten dere hadde jeg ikke holdt ut de siste årene! Dere har vært gode støttespillere, stått med meg i håpløshet og vi har sammen skapt gode minne og vennskap. Turen til Berlin går aldri i glemmeboka.

Tusen takk til mine fantastiske veiledere, Bente Fossvold-Jørum og Polina Golovátina-Mora, som har vært til stor hjelp gjennom hele prosessen. Dere har pushet meg når jeg har trengt det, brydd dere om meg og gitt veldig god veiledning. Jeg har satt stor pris på dere, spesielt de gangene jeg har følt meg hjelpesløs! Et pluss i boka for at jeg også har fått øvd på engelsken min gjennom veiledningstimene.

Jeg er evig takknemmenlig for foreldrene mine, Linda og Jan Inge, som har heiet på meg underveis og minnet meg på viktigheten om å jobbe kontinuerlig. En ekstra takk til mamma, som har korrekturlest i innspurten.

Trondheim, 23. mai 2023

Sofie Pedersen Kåsbøl

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	I
Abstract	II
Forord	III
Liste over figurer og bilder	VII
Kreativitet i møte med alternative maleredskap	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Sammendrag	1
Abstract	2
Forord	3
Liste over figurer og bilder	6
1. Innledning	1
1.2 Forskningsdesign	2
1.3 Oppgavens oppbygning	2
2. Relevant forskning	3
3. Vitenskapsteoretisk tilnærming	5
4. Teori	6
4.1 Betydningen av maling i pedagogisk praksis	6
4.2 Kreativitet	7
4.2.1 Kreativitet og læring	7
4.3 Skaperglede, engasjement og utforskertrang	8
4.4 Flow	8
4.5 Oppsummering av teorikapittel	9
5. Metode	10
5.1. Metodologisk tilnærming	10
5.2. Metode for å generere datamateriale	10
5.3. Metode for å analysere datamateriale	13
5.3.1 Tematisk analyse av intervju	13
5.3.2 Narrativ analyse av utprøvinger	13
5.4 Etske overveielser	14
5.5 Oppsummering av metodekapittel	15
6. Analyse og resultater	16
6.1 Kontroll og trygghet	18
6.2 Lite kontroll	18
6.3 Frustrasjon	18
6.4 Flow	19

6.5 Engasjement	19
6.6 Utforskertrang	19
6.7 Lærerrollen	20
6.8 Oppsummering av analysekapittel	20
7. Drøfting	22
7.1 Kreativitet gjennom utforskning	22
7.2 Engasjement og utforskertrang	23
7.3 Flow	25
7.4 Konklusjon forskningsspørsmål 1	27
7.5 Didaktisk potensial	27
7.5.1 Kreativitet gjennom utforskning	27
7.5.2 Engasjement og utforskertrang	29
7.5.3 Flow	30
7.6 Plan for sluttprodukt	31
7.7 Konklusjon forskningsspørsmål 2	31
8. Avslutning	32
9. Litteraturliste	33
10. Vedlegg	35
Vedlegg 1	36
Vedlegg 2	37
Vedlegg 3	38
Vedlegg 4	41
Vedlegg 5	44

Liste over figurer og bilder

Figur 1	Oppgavens forskningsdesign	2
Figur 2	Illustrasjon av intervju	11
Figur 3	Illustrasjon av prosessen under eget utforskende arbeid	12
Forsidebilde	Bilde av prosessen under eget utforskende arbeid	
Bilde 1	Utprøvnings: linjal og fingre	15
Bilde 2	Utprøvnings: smørkniv, tannbørste og blader	15
Bilde 3	Utprøvnings: Q-tips, skuresvamp og sammenkrøllet kopipapir	15
Bilde 4	Utprøvnings: skuresvamp	17
Bilde 5 og 6	Utprøvnings: sammenkrøllet kopiark	17

1. Innledning

Maling er noe jeg lenge har hatt stor lidenskap for. Jeg har vokst opp i et hjem med malerier på veggene og alltid vært fascinert av de fine penselstrøkene. Faget kunst og håndverk har jeg hatt stor glede av gjennom hele skoleløpet, det er noe eget med å få utfolde seg kreativt. Selv havner jeg i en slags flytsone når jeg maler, og kjenner alt av stress og bekymringer slippe taket. Dette er en tilstand man kan kjenne på når man holder på med en aktivitet, og i denne masteroppgaven vil jeg bruke begrepet flow om denne tilstanden (Csikszentmihalyi, 1992, s.4).

I forbindelse med et eksamensprosjekt høsten 2022 startet jeg å male med akrylmaling, uten mål og mening, for å komme på ideer. Jeg søkte inspirasjon på TikTok og prøvde ut forskjellige teknikker for å påføre maling. Disse maleriene hadde interessante uttrykk, men jeg endte opp med å ikke bruke det til prosjektet og heller male noe annet. Da jeg skulle i gang med masteroppgaven var jeg fram og tilbake med ideer, men landet på å la meg inspirere av de tidligere maleriene. Jeg likte tanken på å eksperimentere med forskjellige verktøy og uttrykk, og bestemte meg for at dette skulle bli masteroppgaven min. Å gå vekk fra tradisjoner og å tenke litt utenfor boksen er essensielt når det kommer til kreativitet, etter min mening. I denne masteroppgaven ønsker jeg å ta tak i dette, for å øke oppmerksomheten rundt kreativitet og utforskning i skolen.

Formålet med masteroppgaven er å fange essensen av hva som skjer med kreativiteten og utforskertrangen i det man bruker andre verktøy enn pensel som maleredskap. Å øke egen kompetanse om kreative prosesser, utforskertrang og maling, som kommende kunst- og håndverkslærer er også en del av formålet. Jeg ønsker å inspirere andre lærere og studenter i faget til å bruke alternative metoder i kunst og håndverk, og få fram viktigheten i å utfordre kreativiteten til både lærere og elever. Med utgangspunkt i dette har jeg generert datamateriale gjennom intervjuer og eget utforskende arbeid i verksted. Problemstillingen min er derfor operasjonalisert i to forskningsspørsmål:

Problemstilling:

Hvordan kan utforskning av ulike maleredskap påvirke den kreative prosessen?

Forskningsspørsmål 1:

Hvilke erfaringer har et utvalg kunstlærere med elevenes kreative prosess ved bruk av alternative verktøy som maleredskap?

Forskningsspørsmål 2:

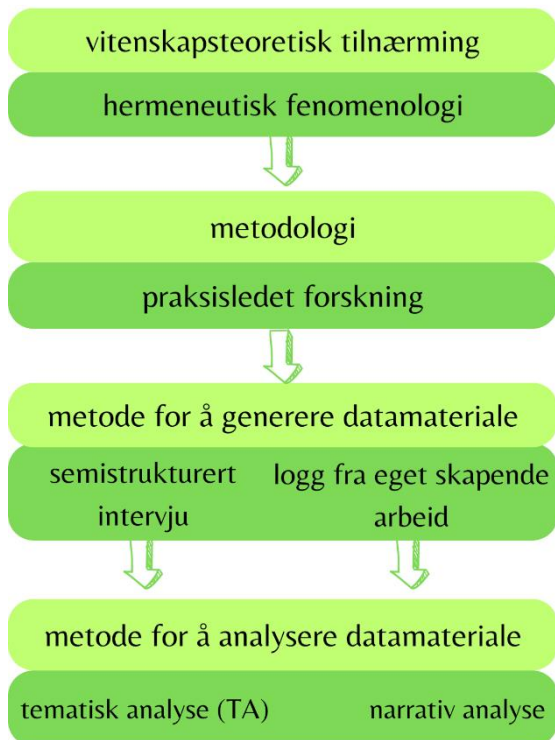
Hvilke didaktiske potensial synliggjøres i forskningsprosjektet mitt?

1.2 Oppgavens forskningsdesign

Figuren under viser en illustrasjon av oppgavens forskningsdesign, som viser vitenskapsteoretisk tilnærming, metodologi og metode for å generere og analysere datamateriale.

Figur 1

Oppgavens forskningsdesign

1.3 Oppgavens oppbygning

Masteroppgaven har en oppbygning hvor jeg først setter rammene for prosjektet, ved å presentere relevant forskning og posisjonere meg innenfor en vitenskapsteori. Videre presenteres relevant fagteori, før jeg i metodekapittelet argumenterer for valg av metodologi og metode for å generere og analysere datamaterialet. Analyse og resultater er slått sammen til ett kapittel, og etterfølges av drøfting og avslutning.

2. Relevant forskning

I denne delen skal jeg trekke fram ulike relevant forskning og se det i sammenheng med problemstillingen for denne masteroppgaven. Kapittelet er delt opp i de tre ulike studiene jeg har valgt, hvor jeg først forklarer kort hva forskningen går ut på, og hvorfor funnene er relevante for meg. Jeg har søkt i databasene Oria, Google Scholar og NTNU Open, og brukt søkeord som maling, barn og utforskning. Jeg fant mye relevant under disse søkeordene, men lite som var spesifikt om maling, barn og utforskning sammen. Derfor velger å kun sette søkelys på disse tre studiene som var mest relevante til mitt forskningsprosjekt.

Masteroppgaven til Helene Trælnes (2022) er relevant, da hun har forsket på didaktisk design for motivasjon og mestring i kunst og håndverk med teknikken Pouring Paint i akrylmaling. Hun har, som meg, brukt akrylmaling og forsker på elevenes opplevelse i møte med maling i undervisning. Teknikken hun har forsket på er utradisjonell, noe som også har inspirert meg til å tenke alternative metoder. Funnene hennes viser at teknikken Pouring Paint trigger engasjement, skaperglede og utforskertrang hos elevene og at teknikken derfor kan brukes som estetisk tilnærming til læring (s.5). Dette er med på å underbygge min egen utforskning med alternative maleredskap, derfor finner jeg masteroppgaven relevant for mitt arbeid.

Michael Jarvis (2004) sitt prosjekt "Applauding and Promoting teaching" er relevant til min masteroppgave da hovedfokuset hans har vært på "maling i førskolealder". I samarbeid med lærere som var interessert i kunst og design utførte de en aktivitet med oljemaling i en andreklasser, hvor de gjennom deltakende observasjon hentet inn datamateriale (s.320). Noe de fant interessant i studien til Jarvis (2004) var hvordan elevene veldig fort tilpasset seg bruken av palettkniv, og at engasjementet i møte med maling som fysisk materiale var en viktig faktor for elevene. Påføringen av maling fra palettkniven til lerretet (noen ganger oppå eksisterende maling) var en ny og spennende opplevelse for elevene. Det var en helt annen opplevelse enn å bruke pensel (s.320-321). Jarvis (2004) argumenterer for at maling fortsatt er viktig å bruke i skolen, på grunn av måten man skaper sin egen verden på gjennom materialmøter. Denne prosessen kan deles av små barn og voksne kunstnere på lik linje (s.317-318). Jeg tror dette kan være en indikasjon på at maling er viktig for barns utvikling og har like mye verdi som for kunstnere.

Hofstad (2009) sin forskningsartikkel om små barns kroppspraksis når de tegner og maler er publisert i en rapport fra en konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanningen. Hun presenterer et synspunkt i sammenheng med studien hun har utført, hvor hun skriver at barn som maler (og tegner) utfører en aktivitet som er mer tvetydig og mangfoldig enn vi kanskje tenker oss (s.143). Etter min mening er dette et felt som absolutt bør forskes mer på, og jeg håper masteroppgaven min kan bli et bidrag. Hofstad (2009) har observert barnehagebarn og konkluderer med at barns formingsaktiviteter ikke bare er tidsfordriv, men at det handler mer om å tolke virkeligheten og utvikle hvordan de ser den. I den figurative representasjonen i bildene gjenspeiles barnas bevegelse i rom og tid, noe som er med på å skape mening for barnet (s.153). Funnene er relevante for min masteroppgave, da meningsskaping kanskje kan gi en følelse av både engasjement og skaperglede. Dette er tema som dukker opp i analysen.

Disse tre prosjektene setter søkelys på motivasjon og mestring i kunst og håndverk, betydningen av maling i førskolealder og barns meningsskaping når de tegner og maler.

Studiene er relevante for mine forskningsspørsmål da de bidrar med undersøkelser og funn i sammenheng med barn, maling og utforskning og kan hjelpe meg å forstå fenomenet jeg skal utforske. I neste underkapittel om vitenskapsteoretisk tilnærming vil jeg beskrive fenomenet nærmere.

3. Vitenskapsteoretisk tilnærming

I dette kapitlet skal jeg sette rammene for masteroppgave, ved å presentere og argumentere for vitenskapsteoretisk posisjonering jeg har valgt; hermeneutisk fenomenologi. I første del av kapitlet gjør jeg rede for vitenskapsteoriene, hermeneutikk og fenomenologi, før jeg ser på de sammen. Avslutningsvis forklarer jeg hvordan jeg bruker vitenskapsteorien i masteroppgaven.

I dette forskningsprosjektet finner jeg den vitenskapsteoretiske tilnærmingen hermeneutisk fenomenologi (Manen, 1998) mest relevant. Fenomenologien lar forskeren se på beskrivelsen av et fenomen, men krever at man må se vekk fra egne antakelser og inntrykk man vanligvis har om et tema (Tanggard, 2017, s.82). På denne måten vil forskeren møte fenomenet og belyse det slik det faktisk kommer fram. Szklarski (2015) skriver at fenomenologi er effektiv for å få fram det mest essensielle ved fenomenet som utforskes (s.131). I dette forskningsprosjektet vil jeg få fram essensen av hvordan utforskning av maling kan oppleves og for å gjøre det må jeg også la personens opplevelse av fenomenet tolkes. Her kommer hermeneutikken inn.

Teorien rundt hermeneutisk fenomenologi hevder at det ikke går an å beskrive fenomener uten at det blir tolket (Manen, 1998, s.180). Derfor må det som blir forsket på først presenteres, også må den tolkede siden av saken fås fram. Hermeneutikken lar forskeren formidle noens opplevelse av et fenomen; Westlund (2015) skriver at dette gjøres gjennom å tolke, forstå og formidle (s.71). Fenomenologien har et fokus på forskersubjektet (og forskningsdeltakerne) som sentrum for opplevelse og anerkjennelse. Dette gjør at metoder og tilnæringsmåter for bearbeiding av datamateriale utfordres for å få fram det erkjennende subjektets funn. På den ene siden kreves det anstrengelser for å få fram forskningsdeltakerne perspektiver og erfaringer, og på den andre siden stilles det krav til forskeren om å legge fram fordommene sine, ved å presentere ståsted og valg av perspektiv (Halvorsen, 2007, s.85).

Fenomenet jeg skal utforske i dette prosjektet er kreativitet i møte med alternative maleredskaper. Forskningsdeltakerne vil være meg selv og et utvalg kunstlærere som har relevant erfaring. Allerede i intervjuene har lærerne tolket elevenes opplevelse av fenomenet. Videre vil jeg gjennom analysen av eget utforskende arbeid og intervju forsøke å tolke, forstå og formidle fenomenet, som Westlund (2015) beskriver at hermeneutikken åpner for (s.71). Slik vil jeg som forsker erverve kunnskap om de mest vesentlige aspektene ved fenomenet, og på hvilken måte fenomenet har blitt oppfattet av forskningsdeltakerne. Før jeg presenterer metode for å generere og analysere datamaterialet vil jeg i neste delkapittel legge fram relevant fagteori som jeg vil støtte meg på videre i teksten.

4. Teori

I dette kapitlet skal jeg legge fram fagteori jeg finner relevant for forskningsprosjektet og som støtter opp under diskusjonsdelen. I hvert underkapittel vil jeg legge fram hva teorien handler om, og videre forklare hvordan jeg vil bruke det til å svare på problemstillingen. Jeg presenterer følgende konsepter; maling i pedagogisk praksis (Jarvis, 2004), kreativitet (Juell & Norskog, 2006), konvergent og divergent tenkemåte (Guildford, 1956, 1968, referert i Hagen, 2019), skapende prosesser (Ingold, 2013) og flow (Csikszentmihalyi, 1992, 2014)

4.1 Betydningen av maling i pedagogisk praksis

Artikkelen til Jarvis (2004), *The importance of Painting in Pedagogic Practice*, er basert på et forskningsprosjekt om maling i førskolealder. Jeg velger å inkludere denne artikkelen da den berører samme tema som forskningen min og kan hjelpe meg å forstå det definerte fenomenet jeg utforsker. Artikkelen setter lys på hvordan maling er viktig i skolen og for barns utvikling.

Jarvis (2004) uttrykker at en skulle ikke tro at maling fortsatt blir sett på som en viktig kunstnerisk praksis i en stadig mer teknologisk styrt verden (s.317). Han argumenterer for at maling burde være en grunnleggende praksis i skolen, som gir viktige erfaringer og opplevelser for alle elever. Å konstruere en verden gjennom maling pekes på som en livsviktig fysisk prosess for et barn under utvikling. Dette kan også være like viktig for et voksent menneske (s.322)

I min masteroppgave ser jeg maling som en utforskende aktivitet i seg selv. I følge Jarvis (2004) er lek en viktig faktor når det gjelder utforskende aktiviteter i skolen. Han forklarer videre at barn eksponeres for ulike sensoriske og fysiske materialer gjennom de første leveårene, som leire, sand, vann og maling (s.322-323). Dette blir sett på som et utgangspunkt for læring og Jarvis (2004) viser at en kunstners utforskning og øving vil på samme måte ta form som ustrukturert lek (s.322). Drivkraften bak lek kommer fra menneskets indre, men blir drevet videre av forbindelser til den ytre verden. Andre likheter mellom barns og kunstners arbeid ligger i toleransen av uryddighet, iboende organisering av materialer, provisoriske løsninger, fri og uforstyrret lek og sammenstillingen av ulike materialer (Jarvis, 2004, s.323).

Keith Gentle (1993, referert i Jarvis, 2013) beskriver maling som et språk med et eget vokabular. Å lære seg å male kan ses på som en parallell til å lære seg å lese, eller skrive. Det er et språk bestående av former, mønster og streker som må læres for å utvikle evnen til å uttrykke seg. Å lære seg å male kan ta lang tid, muligens en livstid, som med alle språk (s.323). Jarvis (2013) ser en klar sammenheng mellom lek og maling, som gir grunn til å gi barn god nok tid til å øve og male. Barn kan oppdage mange ting om maling når de utforsker det som materiale. Dette kan øke bevisstheten deres rundt maling og lede til at de får bedre selvtillit i det de gjør (s.323). Etter min mening er maling en inngang til kreativitet, noe jeg skal se nærmere på i neste delkapittel.

4.2 Kreativitet

I forskningsprosjektet mitt er det den kreative prosessen i møte med alternative maleredskap jeg utforsker, og for meg blir det derfor naturlig å skrive om kreativitet. Delkapittelet er bygd opp i to deler, hvor jeg først skriver mer overordnet om kreativitet og den kreative prosessen, før jeg går inn på kreativitet og læring i delkapittel 4.2.1.

Ordet kreativitet betyr ifølge Juell & Norskog (2006) å bringe til verden gjennom å skape noe som ikke har vært der før. De eksemplifiserer alt fra dikt til tekniske oppfinnelser og skulpturer, som ikke bare gjelder kunst. Juell og Norskog (2006) argumenterer for at må man ha evnene til å aktivisere seg gjennom den kreative prosessen. De skriver at for å sette i gang "bevegelse" må man være i stand til å motivere seg selv og tørre å møte viljekraften sin. Viljekraften hjelper deg å drømme, holde ut, ta valg og å jobbe underveis. Videre forklarer de at den kreative prosessen ligger i å skape, gjøre og å gi eksistens (s.107).

En viktig holdning til kreativitet er, ifølge Guildford (1956, referert i Hagen, 2019) divergent tenkemåte. Det betyr å være åpen for at det ikke trenger å være en riktig måte å løse et problem på. Han argumenter for at det burde legges mer vekt på divergent tenkemåte i skole og utdanning (s.247). I motsetning til divergent tenkemåte, forklarer Haabesland & Vavik (2000) at konvergent tenkemåte bygger på at problemet er definert på forhånd, og løsningen er forutsigbar og logisk (s.212). Med andre ord ligger det kun en «riktig måte» til grunn for problemløsning (Guildford, 1956, referert i Hagen, 2019, s.247). Haabesland & Vavik (2000) ser ikke noen motsetninger mellom konvergent og divergent tenking, men at de vekselvis utfyller hverandre. De skriver at man må ha kjennskap til det relevante området om en kreativ løsning skal finne sted (s.214).

4.2.1 Kreativitet og læring.

Ifølge forfatter Biljana C. Fredriksen (2013) henger kreativitet og fantasi ganske tett sammen (s.58). Hun ser på fantasi som grunnleggende for læring, da evnen til å forestille seg at det finnes andre ting enn det vi vet fra før er nødvendig for å lære noe nytt (s.58). I studien til Fredriksen (2013) argumenteres det for at kreativitet er en oppdagelsesprosess i seg selv og sammen med fantasien utgjør det kjernen til meningsfull læring (s.59). Gjennom forskningsprosjektet mitt fokuserer jeg på utforskning av maling, og vil tørre påstå at å male også kan være en oppdagelsesprosess i seg selv.

Sullivan (2007, sitert i Fredriksen, 2013) mener at vi skaper nye ting på bakgrunn av erfaringer med omgivelsene (fysiske og sosiale) og med hjelp av fantasien (s.59). Hos det enkelte barnet påvirker miljøet rundt hvilke ideer, uttrykk og forståelser som skapes. Videre forklarer Sullivan (2007, sitert i Fredriksen, 2013) at i kontekster med lek og samhandling med andre mennesker vil det som blir sagt og gjort av de andre også påvirke. Dette indikerer at å være kreativ ikke alltid er individuelle prosesser, men kan også være kollektive og sosiale prosesser (s.59).

4.3 Skaperglede, engasjement og utforskertrang

I dette kapitlet skal jeg ta for meg et av opplæringens verdigrunnlag fra læreplanen, og videre forklare om lek og den skapende prosessen fra boka Skaperglede, engasjement og utforskertrang (Karlsen & Bjørnstad, 2019). Jeg finner dette relevant da utforskertrang har blitt forsterket under eget utforskende arbeid, og skaperglede, engasjement og utforskertrang er begreper fra læreplanen i faget.

I den overordnet del av læreplanen for kunst og håndverk i grunnskolen er *skaperglede, engasjement og utforskertrang* et av opplæringens verdigrunnlag (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). Opplæringen skal gi elevene muligheter til å utvikle engasjement og utforskertrang, for å møte barn og unges naturlige nysgjerrighet og ønske om å oppdage og skape. Skolens oppgave er å både gi og godta ulike måter å utforske og skape på (kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). Lek er nødvendig for at de yngste elevene skal trives og utvikles, og på den annen side kan lek sees på som muligheter til meningsfylt og kreativ læring. Det nevnes også at evnen til å være kreativ og skapende er givende for samfunnet. Lærer man om og gjennom skapende "business", så kan evnen til å være problemløsende, bruke varierte uttryksmåter og stille nye spørsmål utvikles (kunnskapsdepartementet, 2017, s.7).

Ingold (2013, referert i Akerbæk & Karlsen, 2019) hevder at skaping handler om å bringe frem potensialet i en verden som konstant blir til. Dette synet forutsetter at form kommer som et resultat av prosessen, og ikke som ren tenking som inngår i den skapende prosessen. Videre forklarer Ingold (2013, referert i Akerbæk & Karlsen, 2019) at en skaper kan forutse og ha forventninger om det ferdige resultatet, men hovedsakelig handler det å skape om å improvisere, åpne opp, bruke enkle og utfordrende materialer, og å tørre og starte opp uten å måtte forutse hvordan resultatet blir til slutt. Å tråkke opp nye stier trenger ikke være lett ifølge Ingold (2013, referert i Akerbæk & Karlsen, 2019) og materialets egenskaper utfordrer ofte skaperens forventninger. Skaperen må derfor arbeide nært og aktivt med materialene, hvor det gis full oppmerksomhet på betingelsene som utfolder seg under prosessen (s.145). Jeg tror mange kan oppleve å bli oppslukt i arbeidet under skapende prosesser. Dette er et fenomen jeg skal forklare mer om i neste delkapittel om teorien flow.

4.4 Flow

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for teorien flow, ofte omtalt som flyt på norsk. Dette er noe jeg har kjent på selv gjennom utforskningen, og ser det derfor som relevant. Flow er et fenomen som mange kjenner på når man gjør en aktivitet, en følelse av flyt. Psykologen Mihaly Csikszentmihalyi (1992, 2014) har studert fenomenet flow gjennom 25 års studier, og utarbeidet teorien om flow. Det ble forsket på mennesker i forskjellige samfunnsklasser fra hele verden (Csikszentmihalyi, 1992, s.4).

For å oppleve flow er det ifølge Csikszentmihalyi (1992) noen forutsetninger og kjennetegn som må ligge til rette. Aktiviteten må kreve ferdigheter og være utfordrende, og på den annen side være mulig å fullføre (s.73). En slags sammensmeltning av bevissthet og handling oppstår, da handlingene nesten blir automatiske. Dette viser at man er veldig engasjert i det man holder på med (Csikszentmihalyi, 1992, s.78).

Innledningsvis beskriver jeg en følelse jeg kjenner på når jeg maler, som er den viktigste komponenten når det gjelder flow; man glemmer bekymringer man har og er fullt konsentrert om oppgaven. Her støtter jeg meg til Csikszentmihalyi (1992) som forklarer at fenomenet hvor man glemmer bekymringene og konsentrerer seg om det man gjør, kan forklares ved at bevisstheten ikke rommer annen informasjon enn selve aktiviteten (s. 82). En blir så oppslukt i oppgaven at tid, sult og selvbevissthet ikke eksisterer. En annen vanlig beskrivelse av flow er at tidsbegrepet forandres, at tiden kan oppleves å gå fort forbi eller veldig langsomt (Csikszentmihalyi, 1992, s.86-90).

Csikszentmihalyi (2014) beskriver også flow som en tilstand som er gunstig for kreativitet, i sammenheng med en studie om tilrettelegging for at elever skal tenke mer kreativt (s.173). Den optimale flowtilstanden kan ses på som drivstoff for motivasjon som driver fram kreativitet. For å tilrettelegge åpningen for kreativitet hevder Csikszentmihalyi (2014) at en elevs personlige nivå er startstreken(s.174). Videre forklares det at viktige pedagogiske steg blir avgjørende, nemlig å finne hver enkelt elevs ståsted og tilpasse undervisningen til interesseområdene deres. Da vil forhåpentligvis elevens nysgjerrighet vekkes gjennom at interessen blir fanget, og da vil muligheten for kreativitet åpne seg mer gjennom at motivasjonen våkner (Csikszentmihalyi, 2014, s.174). For at elevene skal oppleve flow, påstår Csikszentmihalyi (1992) at oppgaven må balanseres mellom utfordringer og muligheter for tilpasning til elevens ståsted. Målet må være tydelig og eleven trenger bekreftelse og tilbakemelding på at oppgaven tolkes riktig (s.81). Teorien om flow kan hjelpe meg å forstå fenomenet jeg utforsker i form av hvordan en kan legge til rette for både kreativitet og flow. I drøftingskapitlet presenterer jeg teorien om flow i møte med alternative maleredskap. For å avslutte teorikapitlet vil jeg komme med en oppsummering i neste del.

4.5 Oppsummering av teorikapittel

I dette kapitlet har jeg gjort rede for relevant teori som kan hjelpe meg å forstå fenomenet kreativitet i møte med alternative maleredskaper. Jeg har sett på hvorfor maling er en viktig aktivitet for barns utvikling, kreativitet, og divergent og konvergent tenkemåte. Skaperglede, engasjement og utforsketrang gir en didaktisk vinkling til oppgaven, og flow som kan legge til rette for kreativ tenkning. I neste kapittel vil jeg forklare og argumentere for valg av metodologi og metode for å generere og analysere datamateriale.

5. Metode

Metodekapittelet er delt inn i fire deler, hvor jeg først gjør rede for metodologisk tilnærming i forskningsprosjektet. Videre legger jeg fram metoder jeg har brukt for å generere datamateriale, etterfulgt av metode for å analysere datamateriale. Kapittelet avsluttes med diskusjon omkring etiske overveielser.

5.1. Metodologisk tilnærming

I denne masteroppgaven har jeg valgt å bruke praksisledet forskning som metodologisk tilnærming (også kalt practice-led research (Mäkäela, 2007, s.157)). En typisk definisjon på denne metodologien er "knowing through making", som viser til at forskeren skaffer seg ny informasjon og kunnskap gjennom å skape. Mäkäela (2007, s.157) ser på skaping og produktet av å skape som en essensiell del av forskningen. De kan ses på både som svar på forskningsspørsmål og som artistisk argument. Gjennom å teste ulike maleredskap har jeg som kunstner og forsker produsert ny informasjon og kunnskap i form av erfaringer. Sammen med intervjuene jeg har gjort vil utforskende arbeid i verksted og egne loggførte erfaringer svare på forskningsspørsmålene jeg har formulert.

Praksisledet forskning karakteriseres også av et fokus på interesser og utfordringer som utforskes gjennom skaping av kreative produkter. Dette betyr at det kreative produktet blir skapt av erfaringer, og at selve produktet er like viktig som kunnskapen som ligger bak (Scrivener & Chapman, 2004, referert i Mäkäela, 2007, s.159). Mäkäela (2007) forklarer at artefakten, i mitt tilfelle utprøvingene, utspiller flere roller enn å svare på forskningsspørsmål og argumentere. Artefakten er et objekt som skapes av en kunsthforsker gjennom en forskningsprosess, men den kan også bli sett på som en måte å samle og tolke informasjon og kunnskap på. Prosessen og produktet er knyttet tett opp mot kilden til kunnskapen, og nettopp dette er ideen bak "knowing through making" (s.158). Gjennom min forskningsprosess har jeg brukt intervju og eget utforskende arbeid i verksted for å samle og tolke informasjon og kunnskap. I neste delkapittel vil jeg gå nærmere inn på disse metodene for å generere datamaterialet.

5.2. Metode for å generere datamateriale

Metodene jeg har brukt for å frembringe datamateriale er semistrukturert intervju, eget utforskende arbeid i verksted og en forskerlogg. Gjennom eget utforskende arbeid har jeg testet ut forskjellige maleredskap i akrylmaling. Jeg utførte et kvalitativt intervju med tre forskjellige kunsthøiere med erfaring innen kunst og håndverk, i semistrukturert form. Ifølge Anker (2020) er målet i et kvalitativt intervju å få tilgang til informantenes mening om en sak eller erfaringen deres av gitte situasjoner (s.37). Videre argumenteres det for at ulempene med intervju som metode kan være at informantenes beskrivelser ikke alltid stemmer med det de faktisk gjør, og at den som utfører intervjuet kan være med på å påvirke situasjonen og svarene deres (Anker, 2020, s.37). Et semistrukturert intervju har mer åpne spørsmål, hvor man ikke trenger å følge intervjuguiden slavisk. Dette gir informanten mer rom for å snakke fritt, og intervjueren kan stille oppfølgingsspørsmål underveis (Anker, 2020, s.38).

Utvalget fant jeg ved hjelp av veileder, som allerede kjente lærere som hadde erfaring med maling i undervisning. Jeg valgte å begrense utvalget til tre informanter, for å få passende mengde datamateriale. I etterkant transkriberte jeg intervjuene, med hjelp av lydopptak. Jeg passet på å skrive av ordrett hva informantene sa, men da de snakket på dialekt skrev jeg det på bokmål i etterkant for å gjøre det mer lettlest.

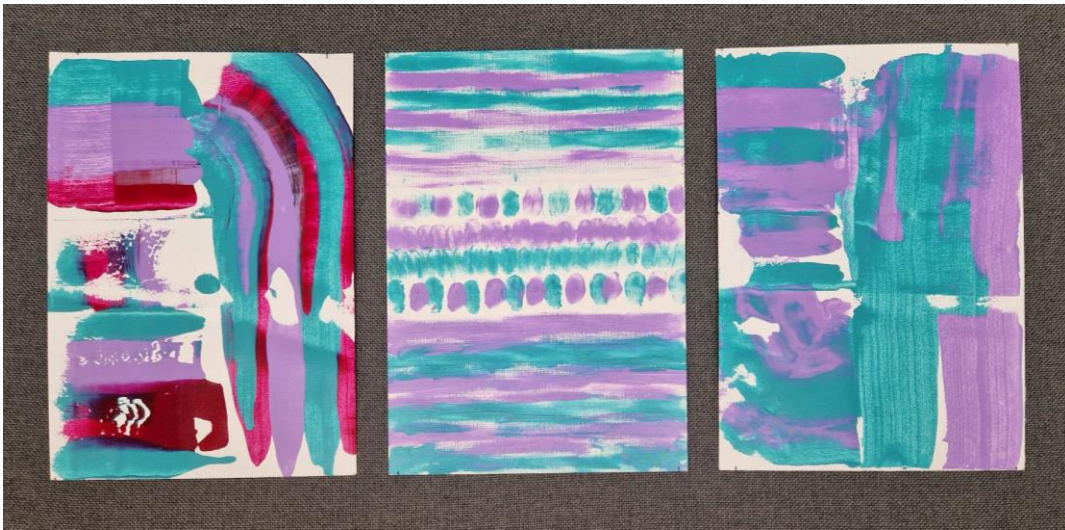
Figur 2
Illustrasjon av intervju

Datamaterialet fra mitt eget utforskende arbeid består av loggen jeg har skrevet fra utprøvingene, hvor jeg testet ulike utradisjonelle maleredskap på maleark. Med utgangspunkt i noen redskap jeg hadde testet tidligere, startet jeg å male og loggførte opplevelsene og erfaringene mine i en notisbok underveis. Jeg brukte akrylmalingen jeg hadde tilgang på hjemme, og valgte å bruke de to/tre samme fargene til hver utprøving, for å holde meg til en "konstant". Jeg valgte å bruke akrylmaling fordi det er et svært allsidig medium, som har blitt mer populært å bruke i skolen og blant kunstnere ifølge Gair (1997, s.148). Malingen tørker raskt og holder seg fleksibel, noe som gjør det enklere å male oppå og å ta vare på maleriet. Når malingen fortsatt er våt er den vannløselig, så det er enkelt å tynne ut malingen og å rense penslene (Gair, 1997, s.148). Jeg brukte to/tre økter på arbeidet og stoppet når jeg følte jeg hadde nok datamateriale. Under følger bilder fra utprøvingene, før jeg videre forklarer hvordan jeg har analysert datamaterialet mitt.

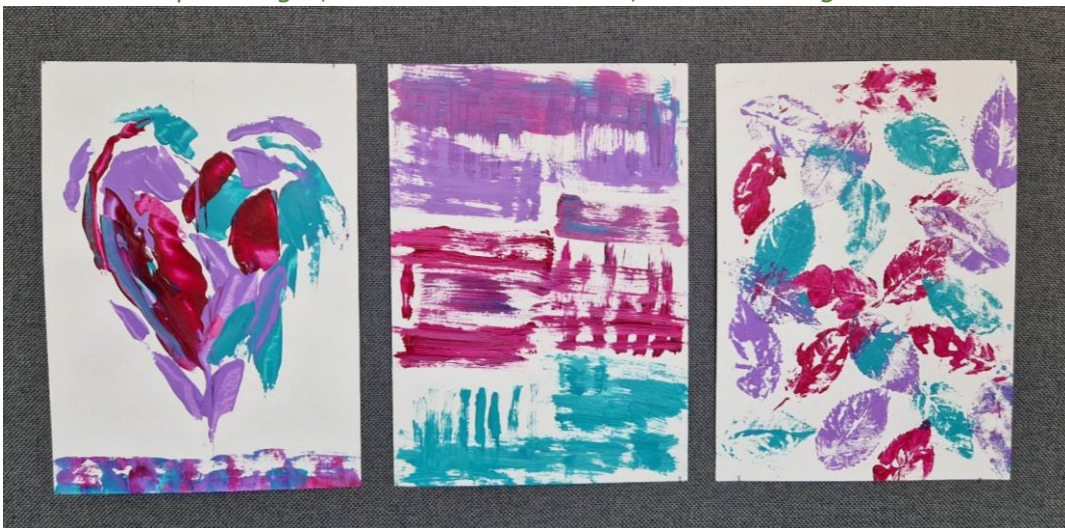
Bilde 1

Utpørvinger fra venstre: linjal, fingre og linjal

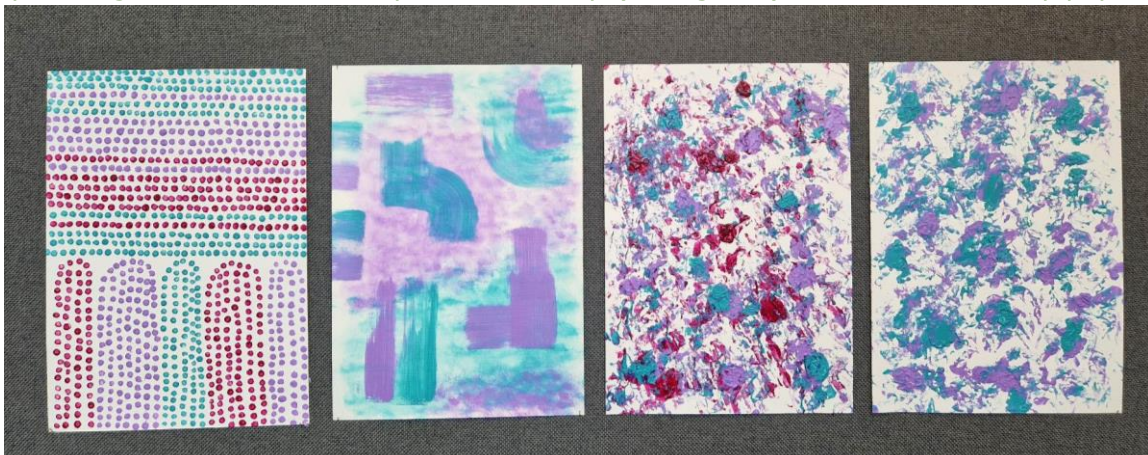
Bilde 2

Utpørvinger, fra venstre: smørkniv, tannbørste og blader

Bilde 3

Utpørvinger, fra venstre: Q-tips, skuresvamp (våt og tørr), sammenkrøllet kopipapir x2

5.3. Metode for å analysere datamateriale

I denne delen skal jeg forklare hvilke analysemetoder jeg har brukt, for å analysere det samlede datamaterialet. I og med at jeg har samlet datamaterialet gjennom intervju og eget utforskende arbeid, velger jeg å bruke to forskjellige analysemetoder: tematisk analyse av intervju og narrativ analyse av utprøvinger. Delkapittelet er bygd opp i to deler, hvor jeg i hver del presenterer analysemetoden og konkret hva jeg har gjort.

5.3.1 Tematisk analyse av intervju

Tematisk analyse, TA, (Braune & Clarke, u.å) er en mye brukt metode for å analysere kvalitative data. Målet med metoden er å finne mønstre i et datasett, som kan hjelpe å svare på en relevant problemstilling. Mønstre frembringes av forskeren gjennom kjennskap til data, koding av data, utvikling av tema og revisjon. TA kan ses på som et paraplybegrep for ulike tilnærminger til analyse av kvalitative data. Metoden kan anvendes på forskjellige måter, til forskjellige typer data og forskningsområder (Braune & Clarke, u.å). Refleksiv TA er en tilnærming Braune & Clarke (u.å) har utviklet, som skiller seg ut fra de andre tilnærmingenes gjeldende underliggende filosofi og prosedyrer for teamutvikling. I denne masteroppgaven definerer jeg tema som en grunntanke eller kort beskrivelse av det som skal diskuteres, som sier noe om hva det handler om.

For å bli kjent med datamaterialet leste jeg gjennom intervjuene et par ganger og forsøkte å legge merke til ting jeg syntes var interessant. Videre kodet jeg de første temaene ved å gå gjennom hvert intervju og fargekode relevante utsagn under navngitte tema. Kodene samlet jeg til slutt i en matrise i et eget dokument. Neste steg var å samle kodene i mer overordnede tema, som ga mer struktur i datamaterialet. Prosessen har bestått av å hele tiden kritisk vurdere tema og koder, revurdere, gjennomgå og eliminere. Jeg brukte samme koder i analysen av narrativene også, for å sammenligne mine egne erfaringer med lærernes erfaringer av det definerte fenomenet.

5.3.2 Narrativ analyse av utprøvinger

Den andre delen av datamaterialet er min egen utforskning, hvor jeg har prøvd ut 8 forskjellige verktøy som maleredskap. Jeg satte ingen grense for hvor mange verktøy jeg skulle teste ut, men tok det litt som det kom. For å fange min opplevelse av å utforske med de ulike verktøyene skrev jeg en forskerlogg samtidig som jeg malte. Her inkluderte jeg følelser som ble vekket i meg, opplevelser, tanker og ulemper/fordeler med de forskjellige verktøyene. Videre samlet jeg utsagn fra loggen i en matrise, hvor jeg gjorde et utvalg av kategorier basert på oppdagelser jeg hadde gjort underveis. Det var først og fremst opplevelser/følelser og fordeler og ulemper med teknikkene som var grunnlaget for matrisen, men jeg valgte å inkludere noen visuelle virkemidler også; opasitet, tekstur og uttrykk. Dette var for å holde muligheten for en eventuell annen vinkling av forskningsspørsmål åpen, hvor fascinasjonen for de ferdige resultatene også påvirket dette valget.

For å bearbeide datamateriale grundigere, valgte jeg å skrive narrativer til hvert redskap jeg brukte. Her la jeg fram hva jeg opplevde og følte på, for å kunne beskrive og fortolke min egen opplevelse av fenomenet. Jeg lette etter tema som gikk igjen og om det var noen sammenhenger mellom teknikkene. Narrativ analyse er ifølge Riessman (2017) et

samlebegrep for metoder for å tolke tekster i fortellende form. Metoden kjennetegnes av at det fokuseres på handlingssekvens, altså at forskeren spesielt ser på spesifikke aktører, i spesifikke sosiale situasjoner på spesifikke sosiale tidspunkter (s.244). I mitt tilfelle er jeg som forsker og kunstner aktør, som ser på situasjonen i det jeg maler. Det er ingen spesifikke sosiale situasjoner eller tidspunkter, men jeg velger likevel narrativer for å analysere mitt eget utforskende arbeid. Bruner (1990, referert i Barret & Stauffer, 2009) argumenterer for at kapasiteten vår til å gjengi opplevelser i form av narrativer er et verktøy for meningssskaping som dominerer store deler av "kulturlivet"; alt fra godnatthistorier til vektlegging av vitnesbyrd i rettssystemet vårt (s.9). Et viktigere aspekt Bruner (1986, referert i Barrett & Stauffer, 2009) legger frem er at vårt gode forhold til narrativer utgjør en viktig link mellom selvfølelse og oppfatning av andre mennesker rundt oss. Dette er en måte vi "skaper en versjon" av verden vi lever i (s.9). Narrativene i min masteroppgave fungerer som et verktøy for meningssskaping, gjennom å fortelle om mine følelser og min erfaringer fra å utforske alternative maleredskap.

Videre leste jeg gjennom narrativene og lette etter tema som gikk igjen og sammenhenger mellom narrativene. Jeg systematiserte funnene ved å velge kategorier ut fra egne opplevelser og følelser, med intervjuene i bakhodet. Jeg fylte inn hvilke sammenhenger jeg kjente på disse følelsene/opplevelsene, som flow, kontroll og engasjement. For å prøve å se det i sammenheng med intervjuene, fylte jeg også inn noen utsagn fra intervjuene som var innenfor samme tema, for så å fargekode det som viste seg å være felles. Dette gjør det uunngåelig at de samme temaene dukker opp i teorikapitlet, analysekapitlet og drøftingskapitlet, og jeg er klar over at det kan virke repetitivt. Dette ser jeg som en mulighet til å gå enda nærmere inn på noen av temaene i drøftingskapitlet.

5.4 Ethiske overveielser

I denne delen skal jeg gjøre rede for de etiske overveielserne i forbindelse med intervju og pålitelighet og gyldighet gjennom forskningsprosjektet. Jeg har gjennomført tre intervju for å generere datamaterialet, og forholdt meg til regler som sikrer personvernet og informantens anonymitet (Anker, 2020, s.104). Vedlegg 4 viser at forskningsdeltakerne deltar frivillig gjennom informert samtykke. De har muligheten til å trekke seg når som helst uten noen konsekvenser og gar fått informasjon på forhånd om hva intervjuet handler om. Jeg har anonymisert informantene gjennom å gi de fiktive navn. Jeg søkte til Sikt om tillatelse til gjennomføring av intervjuene (se vedlegg 3), i forbehold til gjeldende regler når intervju brukes for å generere datamateriale. Under intervjuene har jeg forsøkt å opptre imøtekommende og åpen. På forhånd har jeg tenkt over hvordan min rolle kan være med på å påvirke informantens svar. I etterkant endret jeg litt på forskningsspørsmål og fokus, derfor ble noen av spørsmålene irrelevante og ikke tatt med i analysen.

For å informere leseren om hva jeg har gjort i prosjektet, har jeg begrunnet valg av metodiske tilnærminger og utvalg av informanter i metodekapitlet. Jeg har sikret at funnene mine er pålitelige ved å velge ut deler av materialet (både fra egen utforskning og intervju) og gitt eksempler slik at leseren kan følge analysen og argumentene mine (Anker, 2020, s.109). Jeg viser at funnene mine er gyldige ved at de svarer på det problemstillingen spør om. For å vise at funnene mine er gyldige har jeg under hele

prosjektet jobbet mot at funnene skal svare på det problemstillingen spør om (Anker, 2020, s.109). Dette har krevd revidering av problemstilling/forskningsspørsmål gjennom prosessen og kontinuerlig vurdering av relevans og troverdighet.

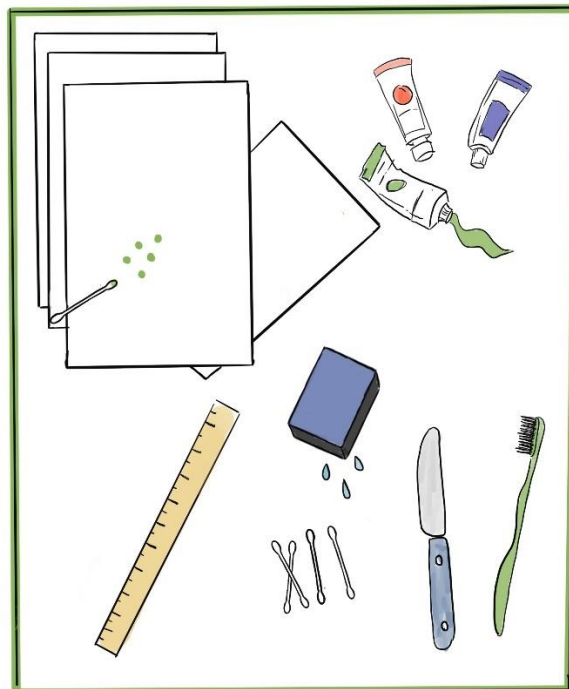
5.5 Oppsummering av metodekapittel

I dette kapitlet har jeg gjort rede for og begrunnet valg av metodologisk tilnærming i denne masteroppgaven. Jeg har også beskrevet og begrunnet valg av metode for å generere og analysere samlet datamaterialet, og vist steg for steg hvordan jeg har jobbet. Kapitlet avsluttes med etiske overveielser i forbindelse med intervju og pålitelighet og gyldighet gjennom forskningsprosjektet. Under følger en illustrasjon av hvordan jeg har jobbet meg eget utforskende arbeid.

Figur 3

Illustrasjon av metode for å generere datamaterialet, eget utforskende arbeid

EGET UTFORSKENDE ARBEID

6. Analyse og resultater

I dette kapittelet presenterer jeg analysen av det samlede datamaterialet. Kapittelet er bygd opp av to narrativer fra mitt eget skapende arbeid, før jeg analyserer de presenterte narrativene, diskuterer lærerens rolle og til slutt oppsummerer kapittelet. Temaene jeg fokuserer på i analysen er: Kontroll/trygghet, lite kontroll, frustrasjon, flow, engasjement og utforskertrang. Jeg har testet ut 8 redskaper og skrevet narrativer til hvert av dem, men velger å presentere kun disse to narrativene, da de avgrensner aspekter ved de fleste analysetemaene.

Skuresvamp

Jeg kom over ideen om å bruke en skuresvamp som maleredskap da jeg så på TikTok en dag, hvor noen brukte det for å lage himmel og skyer på et maleri. Jeg startet med fuktet svamp for å gjøre det enklere å fordele malingen utover og lage en jevn bakgrunn. Deretter testet jeg meg en tørr svamp, for å se forskjellen. Jeg kjente meg tryggere på å bruke den våte svampen, for jeg hadde allerede en idé om hvordan jeg skulle bruke den og hva motivet skulle være. Jeg likte også hvordan jeg hadde kontroll over styrken på fargene, og at det var enkelt å blande ulike farger. At svampen var enkel å bruke, gjorde at jeg kjente på flow når jeg fordelte malingen utover. Fargene ble ganske svake og jeg kunne jobbe mer med dem, så jeg kjente at jeg ikke brydde om hvor nøye det ble når det uansett var en bakgrunn. Da jeg tok fram den tørre svampen kjente jeg på litt frustrasjon, for jeg visste ikke helt hvordan jeg skulle bruke den eller hva motivet skulle bli. Det kjentes litt begrensende og jeg måtte tenke og teste ut litt. Jeg la litt maling på selve svampen, og "dabbet" det utover på et annet papir før jeg prøvde å bruke det som et stempel på selve maleriet. For å utforske litt mer forsøkte jeg å dra svampen i forskjellige retninger og påføre litt flere farger. Her ble fargene mye sterkere, og jeg følte jeg ikke hadde like mye kontroll over selve malingen. Gøy at det ga så forskjellige uttrykk med våt og tørr svamp. I ettertid har jeg tenkt på at jeg kunne også brukt den grove siden av skuresvampen, så utforskningen har også gitt meg ideer videre. Jeg følte også på at kjennskapen min til teknikken påvirket prosessen, når jeg allerede hadde sett noen bruke en våt svamp til å male himmel (og da kjente på mer kontroll), og følte jeg måtte tenke meg litt mer om før jeg brukte den tørre svampen da jeg ikke visste hvordan malingen kom til å oppføre seg.

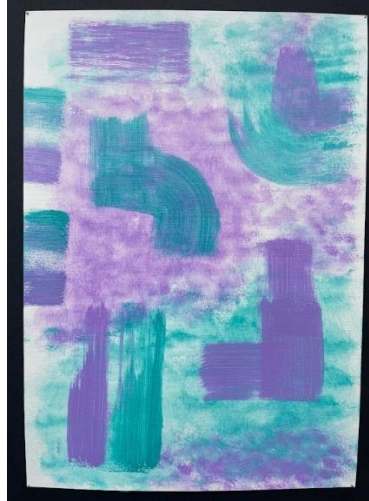
Sammenkrøllet kopipapir

Dette er noe jeg har testet ut ved tidligere utforskning, så erfaringene mine har nok påvirket prosessen og resultatet. Jeg påførte malingsklatter litt her og der på arket jeg skulle male på og krøllet sammen et kopipapir som jeg stemplet rundt omkring. Her måtte jeg passe på å ikke blande for mye og holde på for lenge, da ble ikke resultatet like bra (tidligere erfart). Jeg hadde litt blandede følelser når det kom til kontroll, for jeg har jo kontroll over hvor mye jeg knøvler papiret, hvilke farger jeg bruker og sånt. På den andre siden har jeg null kontroll over de små detaljene, men de lager utrolig kule uttrykk. Jeg slapp kontrollen lettere når jeg hadde erfaring med teknikken fra før. Om man har påført for lite maling kan man legge på litt mer, eventuelt krølle sammen et nytt papir, men dette er ting man må kjenne på og erfare selv. Etter min mening ble resultatet veldig bra, og jeg kjente på engasjementet til å lage et nytt maleri med en ekstra farge.

Kommentarer fra andre studenter om at de likte motivet har også motivert meg i prosessen.

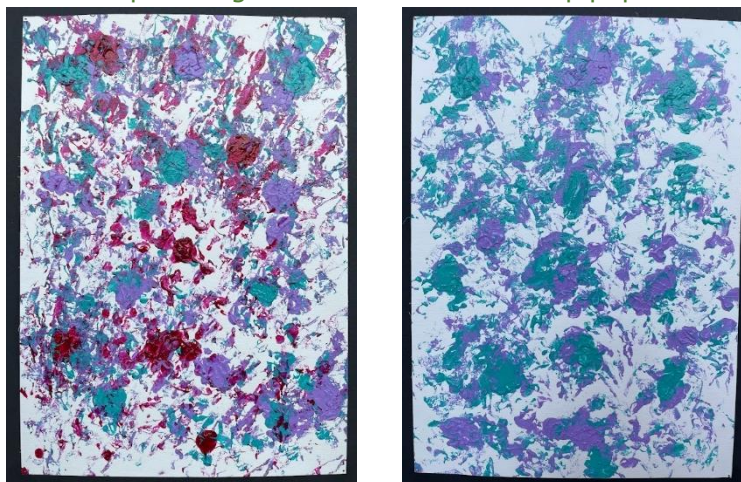
Bilde 4

Utprøving av skuresvamp

Bilde 5 og 6

Utprøvinger av sammenkrøllet kopipapir

Som en konklusjon av narrativene vil jeg i følgende delkapittel greie ut om de forskjellige temaene, som er:

Kontroll/trygghet, lite kontroll, frustrasjon, flow, engasjement og utforskertrang. Jeg inkluderer også lærerrollen, da det var et tema som ble tatt opp i intervjuet.

6.1 Kontroll og trygghet

I hvilke sammenhenger kjenner kunstneren på god kontroll og trygghet? I undersøkelsen av mitt eget utforskende arbeid har jeg kjent på trygghet når jeg har erfaring med redskapet fra før, eller en viss idé om hvordan det kan brukes. For eksempel da jeg testet ut skuresvampen, kjente jeg meg tryggere da den var våt, fordi jeg hadde sett noen andre gjøre det og fikk ideer til hva jeg kunne male. I noen tilfeller har jeg følt på bedre kontroll etter hvert, noe som bekrefter at erfaring er en faktor for om man føler seg trygg eller har god kontroll. I intervjuene kommer det blant annet fram at desto mer elevene holder på med alternative metoder i kunst og håndverk, desto mer familiært og gøy blir det for dem. De kan få mer ut av aktiviteten etter hvert og får kjent på at det bare er en øvelse (Lone, intervjuet 19.01.2023 & Lise, intervjuet 23.01.2023). Dette samsvarer godt med egne opplevelser under utforskende arbeid. Det kommer også fram i intervjuene at de yngre elevene er litt mer åpen for utforskning, og ofte god erfaring med å bruke fingrene som verktøy (Lene, intervjuet 18.01) Dette tolker jeg som at de yngre elevene kanskje kan være litt tryggere i å bruke alternative maleredskaper enn de eldre.

6.2 Lite kontroll

I andre tilfeller har jeg kjent på lite kontroll, både i forhold til hvordan malingen oppfører seg og hvordan resultatet blir. De gangene jeg hadde erfaring med teknikken fra før slapp jeg kontrollen lettere, og det følte bra. Det er alltid spennende å se resultatet, men noen ganger litt skummelt å slippe kontrollen. For eksempel erfarte jeg at det var litt mer utfordrende å bruke tørr svamp kontra våt svamp, fordi jeg hadde lite kontroll over malingen. I intervjuet blir det lagt fram at det trenger ikke være fokus på hva man maler med, men at elevene kan se at resultatet kan bli stilig selv om det ikke blir et bestemt uttrykk. Det nevnes også at penselen er litt mer forutsigbar, men når man bruker andre redskap kan det skje overraskelser og uventede ting (Lone, intervjuet 19.01.2023), noe jeg erfarte da jeg prøvde ut å male med et sammenkrøllet kopipapir første gang. Ved noen av utprøvingene mine gikk jeg fra å kjenne på lite kontroll til bedre etter hvert. Lone (intervjuet 19.02.2023) forteller at hun har troen på at bruk av andre verktøy kan utvikle oppfinnsomheten, leken og kreativiteten, og føre til at man ikke er så redd for å feile. Det blir også nevnt at man kanskje ufarliggjør situasjonen for elevene; istedenfor å sette opp staffeli og lerret og sette krav til hva de skal male, så kan man si at "i dag skal vi bare utforske og ha det gøy med maling" (Lone, intervjuet 19.01.2023) Jeg vil tro elevene da vil tørre å slippe kontrollen litt mer, og ikke være så fokusert på produktet og at det skal bli riktig.

6.3 Frustrasjon

De gangene jeg følte at verktøyet ikke egnet seg eller var begrensende, kjente jeg på frustrasjon. For eksempel da jeg testet den tørre svampen ble jeg frustrert fordi jeg opplevde at den begrenset uttrykket. Jeg lot meg ikke stoppe av dette, men det fikk meg til å tenke utenfor boksen og utforske videre. Som Lise (intervjuet 23.02.2023) argumenterer for, handler kreativitet om å gjøre ting som ikke har blitt gjort før, og disse følelsene har også tvunget meg til å prøve nye ting. Frustrasjonen kom også opp hvis jeg ikke kjente på mestringsfølelse, at resultatet ikke ble noe bra, eller om jeg satt litt fast i forhold til teknikken. I intervjuet blir det sagt at utfordringer med å bruke alternative maleredskaper i undervisning kan komme når elevene veldig gjerne vil male noe

spesifikt, og det ikke lar seg gjøre med det valgte redskapet. Noen av verktøyene kan være begrensende, men da kan det hjelpe at elevene er åpne for videre utforskning. Lærerne anbefaler å lage gode oppgaver, som er forståelige og gir mening for elevene (Lone, intervjuet 19.01.2023). De yngste elevene kan bli så ivrige at det går utover materialet, så det blir ødelagt og de blir frustrert. Da kan man veilede dem i riktig retning, uten å si at noe er feil, for å støtte dem i prosessen (Lene, intervjuet 18.01).

6.4 Flow

Selv opplever jeg ofte flow når jeg maler. Gjennom utforskningen har jeg kjent på flow når jeg har erfaring med teknikken fra før eller når redskapet var enkelt å bruke. I narrativet hvor jeg testet ut skuresvamp følte jeg på flow når svampen var våt, for det var såpass enkelt å påføre malingen og fargene ble ganske svake. At jeg da kjente på bedre kontroll, kan ha vært en faktor for opplevelsen av flow. Da jeg testet ut Q-tips valgte jeg å lage mønster med å stemple Q-tipsene rundt omkring. Denne teknikken var veldig repetitiv og enkel, noe som gjorde at jeg kjente på flow da også. Gjennom intervjuene blir ikke begrepet flow nevnt, men noen av utsagnene kan tolkes som at elevene opplever flow. For eksempel har Lene (intervjuet 18.01.2023) erfaring med at elevene blir mer ivrige når de får bruke andre verktøy enn penselen, eller at de yngste tar i bruk ting rundt seg til å male med, for det ligger så naturlig for dem. Jeg tolker både engasjement og «naturlige handlinger» som muligheter for at elevene opplever flow. Dette er et godt eksempel på hvordan hermeneutikken lar meg, som forsker, formidle noens opplevelse av et fenomen (Westlund, 2015, s.71). Gjennom å formidle lærernes erfaringer, tolker jeg samtidig hvilke erfaringer som kan tyde på flow hos elevenene.

6.5 Engasjement

Å oppdage at maleredskapene skapte så forskjellige og kule uttrykk, engasjerte meg til å utforske mer. Å jobbe med maling på en litt utradisjonell måte kan være utfordrende, men de gangene jeg har følt utprøvingene ble bra kjente jeg på engasjement. Som nevnt i narrativet hvor jeg testet et sammenkrøllet kopiark ble jeg motivert til å prøve mer da jeg oppdaget hvor kult uttrykket ble, og da jeg fikk skryt fra medstudenter. Gjennom utforskningen med skuresvamp kjente jeg på et ønske om å teste ut både med tørr og våt svamp, lot meg inspirere av noen andre og uttrykte engasjement over hvor ulike uttrykkene ble. Å leke litt, føle og ta på malingen tar meg litt tilbake til barndommen, noe som også motiverer meg. Lone (intervjuet 19.01.2023) poengterer at i teorien kan man male med nesten hva som helst. Lene (intervjuet 18.01.2023) erfarer at elevene blir mye mer ivrige av å utforske med andre ting enn pensel, og at de liker å oppdage at det gir andre uttrykk enn pensel.

6.6 Utforskertrang

Utforskertrang har jeg kjent på for eksempel når jeg hentet inspirasjon fra Tiktok. Som nevnt i narrativet med skuresvampen hadde jeg sett noen bruke en våt svamp til å lage himmel, og fikk lyst til å prøve det selv. Den tørre svampen ga ikke så mye kontroll over malingen, noe som utfordret meg til å tenke litt utenfor boksen og hvordan redskapet kunne egne seg til maleriet. For meg var dette en faktor som påvirket utforskertrangen, i form av at jeg virkelig ønsket å få til å bruke den tørre skuresvampen. I narrativet der jeg malte med et sammenkrøllet kopiark, skriver jeg at erfaringene mine kanskje har

påvirket prosessen og resultatet. Selv om jeg hadde testet det før, valgte jeg likevel å inkludere teknikken, for jeg hadde erfart at teknikken ga veldig spennende og kule uttrykk. Jeg kjente da på motivasjon til å prøve ut mer, altså utforskertrangen ble nok påvirket.

I intervjuet med Lene (intervjuet 18.01.2023) forteller hun at det kan bli enklere for elevene å se muligheter ved utforskning av maleredskap. Når de selv erfarer de ulike uttrykkene deres valgte maleredskap gir blir det mer spennende å være aktiv i undervisningen. Lone (intervjuet 19.01.2023) poengterer at alder kan ha litt å si, at de yngre elevene er litt mer åpen for utforskning, mens de eldre elevene kanskje trenger oppgaver som gir litt mer mening. Dette kan jeg kjenne meg igjen i, for det har vært utfordrende å bare utforske redskaper, og ikke ha noe spesifikt å male. På den annen side hjalp det å ha et konkret mål, og minne meg selv på hvorfor jeg holdt på med dette. De yngre elevene tar ofte i bruk det som ligger i nærheten til å male med for det ligger så naturlig for dem (Lene, intervjuet 18.01.2023), så jeg tror at de kanskje kjenner på mer utforskertrang enn de eldre elevene. Om man gir en mer konkret oppgave til de eldre elevene vil jeg tro at utforskertrangen hos de også vekkes.

6.7 Lærerrollen

Lærerens rolle har også litt å si ved utforskende arbeid/alternative undervisningsmetoder. Det blir tatt opp i intervjuet at å lage alternative opplegg kan utvikle kreativiteten til læreren også, når man ikke hele tiden bruker samme maling og redskap hver gang. Man må tenke gjennom hva som kan være gøy å bruke, og være åpen for alternative arbeidsmåter (Lone, intervjuet 19.02.2023). Om elevene får velge redskaper selv, burde man som lærer være bevisst på kaoset som kan oppstå. En time med litt mindre kontroll kan være mer verdifull, forteller Lene (intervjuet 18.01.2023), for det legges til rette for kreativitet.

Det blir også nevnt at når elevene kanskje tar i bruk andre verktøy uten å ha fått beskjed om det, er det viktig å støtte dem og ikke si at det er feil. Om utforskningen går utover materialet, kan man veilede og støtte slik at det ikke blir ødelagt (Lene, intervjuet 18.01.2023). Et av spørsmålene i intervjuet gikk ut på hvordan man kan inspirere andre lærere til å tørre å trosse tradisjoner i kunst og håndverksundervisning. Lone (intervjuet 19.01.2023) og Lise (intervjuet 23.01.2023) svarte at lærerne burde kjenne selv på hvordan det er å utforske og trosse tradisjoner, gjennom workshops eller andre aktiviteter. Synet læreren har på kunst er nok også med på å påvirke, for det smitter fort over på elevene ifølge Lene (intervjuet 18.01.2023). Om lærerne har økt kunnskap om hva kunst faktisk er, så kan det være enklere å tørre å prøve ut nye ting. Det trenger ikke være det ferdige produktet som har den estetiske verdien, for det er bare toppen av isfjellet av hva kunst handler om og kan være (Lene, intervjuet 18.01.2023). Hun tror at mange lærere kanskje har litt snevert syn på kunst, for det handler om mye mer enn å være den flinkeste til å strikke.

6.8 Oppsummering av analysekapittel

De gangene jeg har følt meg kreativ eller at kreativiteten har utviklet seg er når verktøyene har gitt meg ideer til andre måter å bruke det på eller motivert meg til videre

utforskning. De gangene jeg har skapt litt kaos rundt meg, eller at uttrykkene ble veldig annerledes har jeg følt meg kreativ. Det sammenkrøllede kopiarket ga meg motivasjon i form av det detaljerte og uforutsigbare uttrykket og skuresvampen fikk meg til å teste ut enda en måte å bruke den på (tørr svamp). I intervjuene blir det argumentert for at kreativitet handler om å gjøre ting som ikke har blitt gjort før (Lise, intervjuet 23.01.2023). Om du har kjennskap til at du i teorien kan male med hva som helst, vil du nok utvikle kreativiteten ved å komme på nye ideer, oppdage og erfare ting du kan ta med videre. Det poengteres også i intervjuet at om penselen kanskje ikke egner seg til det du skal male og du tenker "hva skal jeg bruke nå?" vil muligheten for å utvikle kreativiteten, oppfinnsomheten og leken åpne seg (Lone, intervjuet 19.01.2023).

7. Drøfting

I dette kapitlet skal jeg drøfte funnene, som er blitt presentert over, opp mot teoretiske perspektiver og forskningsspørsmål. Kapitlet er bygd opp av tema jeg ønsker å gå nærmere inn på fra analysen, som er kreativitet gjennom utforskning, engasjement og utforskertrang og flow. Jeg velger å ikke drøfte alle analysetemaene, for å avgrense kapitlet og konklusjonen. Videre blir det fagdidaktiske potensialet diskutert før jeg ser på muligheter for videre forskning i avslutningen.

For å se hvordan funnene svarer på forskningsspørsmålene vil det være naturlig å starte med å repetere dem. Hovedproblemstillingen min lyder som følger:

Hvordan kan utforskning av ulike maleredskap påvirke den kreative prosessen?

Forskningsspørsmål 1 dreier seg om lærernes erfaringer:

Hvilke erfaringer har et utvalg kunstlærere med elevenes kreative prosess ved bruk av alternative verktøy som maleredskap?

Forskningsspørsmål 2 gir prosjektet mitt en didaktisk vinkel:

Hvilke didaktiske potensial synliggjøres i forskningsprosjektet mitt?

7.1 Kreativitet gjennom utforskning

På generelt grunnlag kan jeg si at jeg har kjent på kreativitet gjennom hele prosessen av mitt eget utforskende arbeid. Nye oppdagelser, spennende resultater, skaperglede og flow har vært faktorer som har vært med på å forsterke min opplevelse av å være kreativ. Den kreative prosessen har stoppet opp noen ganger, om verktøyene ikke har egnet seg til malingen eller følte begrensede. Da har jeg blitt frustrert, men i ettertid føler jeg det også må til for å lære noe. I intervjuet forklarer Lone (intervjuet 19.01.2023) at det har vært utfordrende for elevene de gangene det alternative verktøyet ikke er egnet for de de ønsker å male. For egen del tvang det meg til å utforske mer og utfordre tradisjoner, selv om det på en måte stoppet prosessen litt. Tim Ingolds (2013, referert i Akerbæk & Karlsen, 2019) syn på skaping forutsetter at form ikke kommer av tenking i den skapende prosessen, men som et resultat (s.145). Det er flere ganger jeg har forutsett og hatt forventninger om de ferdige resultatene av maleriene, men som Ingold (referert i Akerbæk & Karlsen, 2019) skriver, handler skaping hovedsakelig om improvisasjon, å åpne opp for muligheter, bruke utfordrende og enkle materialer, og å tørre å starte opp uten å måtte forutse resultatet. Dette skal ikke alltid være lett, for materialets egenskaper, i mitt tilfelle redskapene, utfordrer ofte skaperens forventninger (s.145). Dette har jeg kjent på selv gjennom utforskningen, for eksempel da jeg testet skuresvampen som maleredskap. Da den var tørr, var det ikke like enkelt å fordele utover malingen som når den var våt. I dette tilfellet utfordret svampens egenskaper mine forventninger, noe som tvang meg til å forsøke å legge vekk forventningene og male videre.

Alle tre informantene jeg intervjuet uttrykte at de hadde troen på at utforskning med ulike maleredskap kunne åpne for utvikling av elevenes kreativitet. Det argumenteres for

at man i teorien kan male med hva som helst, og at kreativiteten kan utvikles gjennom nye ideer, oppdagelser og erfaringer (Lone, intervjuet 19.01.2023). Jeg har selv fått kjent på hvordan det er å utforske, og møtt på mulighetene og utfordringene. Tidligere erfaring med et maleredskap har gitt meg mot til å tørre å utforske mer, for jeg har følt meg tryggere på teknikken. Her finner jeg støtte i studien til Jarvis (2004), som underbygger denne tankegangen, med å argumentere for at maling i skolen gir alle elevene viktige erfaringer og opplevelser. De kan oppdage mange ting om maling som materiale når de jobber utforskende, som også kan føre til mer bevissthet rundt maling og mer selvtillit i det de holder på (s.323)

I intervjuet kommer det også frem at de yngste barna har lett for å bruke ting som ligger rundt seg til å male med, fordi det ligger så naturlig for dem (Lene, intervjuet 18.01.2023). Jeg tror fantasien er verdt å nevne her, for de yngre elevene er muligens mer fantasifulle enn de eldre. Fredriksen (2013) hevder at fantasi er grunnleggende for læring. For å lære noe nytt, er evnen til å forestille seg at det fins andre ting enn vi vet fra før viktig (s.58). Det er mulig de eldre elevene ikke har like gode evner til å forestille seg ting, og derfor ikke er like åpne for utforskning som de yngre. Lone (intervjuet 19.01.2023) påpeker at de eldre elevene ofte har bestemt seg for et spesielt motiv de vil male, og at det noen ganger ikke lar seg gjøre med det valgte eller gitte maleredskapet. Om dette er tilfellet, så kan utforskning med maleredskap ha en negativ innvirkning på den kreative prosessen; kanskje prosessen stopper opp eller elevene mister motet. Jeg, som voksen, har erfart gjennom egen utforskning at det kan være en utfordring å ikke ha noe spesifikt motiv å male med de alternative maleredskapene.

Jeg støtter meg på Sullivans (2007, sitert i Fredriksen, 2013) teori om at det å være kreativ også er sosiale og kollektive prosesser, ikke bare individuelle prosesser (s.59). Det ble nevnt i intervjuet at noen ganger ser elevene på hverandres arbeid når de maler, og sier "wow, så kult" (Lene, intervjuet 18.01.2023). Dette kan være en indikasjon på at elevene lærer av hverandre ved utforskning av maleredskap. Kommunikasjon på mellom elever og lærere åpner opp for muligheten til å dele erfaringer, oppdagelser, utfordringer og gi rom for veiledning. Dette er en av ulikhetene mellom utforskningen min og kunstlærernes erfaringer, hvor min prosess har vært mer individuell. Jeg har latt meg inspirere av intervjuene, og noen av verktøyene kunstlærerne hadde erfaringer med, men hovedsakelig har jeg jobbet selvstendig. Det har vært min egen utforskning hele veien, med gode støttespillere på siden. Medstudenter, veiledere og informantene har bidratt med sitt, og motivert meg og gjort meg mer trygg i arbeidet med utforskningen. På samme måte kan elever og lærere støtte hverandre når en jobber med utradisjonelle eller utforskende aktiviteter.

7.2 Engasjement og utforskertrang

Etter min erfaring har engasjementet og utforskertrangen kommet til syne under prosessen når jeg maler, for jeg har kjent på lysten til å oppdage mer og skape nye spennende uttrykk. I utgangspunktet har jeg likt å male bestemte motiv og bare holde meg til penselen som maleredskap, uten å føle for å utforske noe. Da jeg prøvde ut forskjellige teknikker til en oppgave i fjor, ble det tent en gnist i meg som ga meg lyst til å utforske mer. Prosessen i mitt eget utforskende arbeid har fungert som et spark bak

for å få meg til å tenke alternativt og fokusere litt mer på utforskningen og prosessen, ikke bare det ferdige produktet. Dette har nok overføringsverdi til skolen, og skal diskuteres i delkapittel 7.5 didaktisk potensial.

I overordnet del av læreplanene står det skrevet at gjennom opplæringen skal elevene få muligheten til å utvikle engasjement og utforskertrang. Målet er å møte elevenes naturlige nysgjerrighet og lyst til å oppdage og skape (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). Når skolens oppgave er å gi og godta ulike måter å utforske og skape på, tenker jeg at utforskning av maleredskap kan være en fin inngang. Jarvis (2004) konkluderer med at lek er en viktig faktor når det kommer til utforskende aktiviteter i skolen. Gjennom de første leveårene blir barn kjent med ulike materialer som leire, sand og maling, og dette sees på som et utgangspunkt for læring (s.322). Når elevene allerede har blitt introdusert for maling, og blitt kjent med materialet, vil jeg tro det blir enklere for dem å se på utforskningen som lek, og derav kanskje kjenne på lysten til å utforske mer. I intervjuene jeg gjennomførte blir det poengtert at desto mer elevene holder på med alternative metoder, jo mer familiært og gøy blir det for dem å holde på med det (Lise, intervjuet 23.01.2023). Dette kan igjen knyttes til min erfaring om at jeg føler meg tryggere på å utforske når jeg har kjennskap til det alternative maleredskapet fra før.

Gjennom egen utforskning har jeg måttet jobbe med meg selv for å holde fokuset på selve utforskningen, og ikke det ferdige produktet. Engasjement og utforskertrang tror jeg må falle naturlig for elevene og ikke bli påtvunget fra lærerne. Da må det nok jobbes med å legge til rette for utforskning, og hjelpe elevene å se mulighetene og målene med utforskningen. Dette kan ses i sammenheng med Lones (intervjuet 19.01.2023) erfaring om at de eldre elevene ofte har noe spesifikt de vil male, men kanskje ikke lar seg gjøre med det alternative verktøyet. Da kan det hende løsningen er å gi elevene en oppgave som tvinger dem til å legge fra seg forventningene til resultatet og fokusere på å utforske og ha det gøy. Det blir også poengtert av Lene (intervjuet 18.01.2023) at en kunstlærer må tørre å stå i kaoset og rotet utforskning kan gi, for å legge til rette for kreativitet. Tør man å legge til rette for at elevene skal utfolde seg kreativt, tror jeg mulighetene for at elevene kjenner på engasjement og utforskertrang også åpnes. Mine erfaringer med at engasjement og utforskertrang har kommet til syne underveis i prosessen er med å underbygge dette, og det er tross alt skolen oppgave å gi elevene mulighet til å utvikle engasjement og utforskertrang i kunst og håndverk, som er et kreativt fag (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). Det kan være utfordrende å føle at man ikke har kontroll i en kunst og håndverkstime, men så blir det verdt det til slutt når elevene har hatt det gøy i timen og fått utfolde seg kreativt. Som praksisstudent har jeg selv følt på kaos i kunst og håndverkstimer, og at jeg mister litt kontroll. Dette har jeg kjent på gjennom eget arbeid i verksted også, hvor det blir både rot og malingsøl under prosessen. Selv synes jeg det hører med når man skal utforske og være kreativ. Jeg tror at som kunstner eller kunstlærer bør man tåle å stå i prosessen som kan være rotete og under lite kontroll.

Lene (intervjuet 18.01.2023) erfarer at elevene synes det er kjekt å oppdage de forskjellige mulighetene redskapene gir, for de ser at de kan selv påvirke uttrykkene ut fra hvilket redskap de maler med. Jeg kjenner meg igjen i dette, hvor jeg har kjent at jeg blir engasjert og fascinert når jeg utforsker selv, og ønsker å male mer. I intervjuet spurte jeg hvordan utforskning av maleredskap kan åpne for muligheter. Lenes

(intervjuet 18.01.2023) svar handler om at det kan bli mer spennende å være aktiv i undervisningen for de elevene som er åpne for utforskning. Å være åpen for utforskning kan ses i sammenheng med divergent tenkemåte (Guildford 1956, referert i Hagen, 2019), hvor man er åpen for at det finnes flere mulige løsninger på et problem (s.247). Gjennom utforskningen tror jeg elevene vil se at de forskjellige redskapene gir ulike uttrykk, og at det ikke trenger å være noe konkret eller målrettet resultat. Kanskje utforskning av maleredskap kan være en for divergent tenkemåte i skolen, og at fokuset rettes mot utforskningen/prosessen og ikke resultatet? De eldre elevene har ofte et klarere mål om hva de vil male (Lone, intervjuet 19.01.2023), men med en divergent tenkemåte tror jeg de bli åpne for at det kan finnes ulike veier til problemløsning på. Om elevene ikke ser meningen med oppgaven de får og ikke er med på utforskningen, så kan det hende de har en mer konvergent tenkemåte, hvor man ifølge Guildford (1956, referert i Hagen, 2019) låser seg til at det kun finnes en vei til problemløsning (s.247). Som Guildford (1968, referert i Hagen, 2019) argumenterer for, burde divergent tenkemåte fokuseres mer på i skolen (s.247). Jeg er enig i dette utsagnet og mener at elevene kan bli mer kreative og bedre på problemløsning om de læres opp til at det finnes flere måter å løse et problem på.

Gjennom eget utforskende arbeid erfarte jeg at å jobbe divergent også kan være utfordrende, for jeg har mest erfaring med å male konkrete motiv fra før. Jeg kan være veldig pirkete, og gir meg ikke før jeg blir fornøyd med resultatet. Å utforske med maleredskap har tvunget meg til å fokusere på andre ting enn resultatet eller forventningene mine til resultatet. Jeg måtte endre tankegangen litt, og ikke la meg styre av å finne en «riktig løsning». Det er mange ulike måter å påføre maling på, og utforskningen har fått meg til å innse at man uttrykket ikke trenger å være så konkret eller ha en riktig løsning. Underveis har jeg oppdaget at ulike redskap kan egne seg til ulike formål eller uttrykk, men det trenger ikke bety at det finnes en feil eller riktig måte. På den annen side har jeg av og til ikke blitt så fornøyd med resultatene, og måtte jobbe med meg selv for å legge fokuset vekk fra det ferdige uttrykket. Dette kan kobles til Ingolds (2013, referert i Akerbæk & Karlsen, 2019) syn på skaping, hvor det legges vekt på improvisasjon, åpenhet, og det å tørre å starte opp uten å ha en plan for det ferdige resultatet blir til slutt. Skaperen bør arbeide nært materialene og gi full oppmerksomhet på betingelsene som dukker opp underveis i prosessen (s.145). Under egen utforskende prosess har jeg jobbet nært materialet, og noen ganger opplevd å havne i en flytsone. Dette fører til neste delkapittel, hvor jeg drøfter flow (Csikszentmihalyi, 1992, 2014)

7.3 Flow

Som tidligere nevnt har jeg gjennom utforskningen min kjent på tilstanden flow. Gjennom analysen av eget utforskende arbeid fant jeg ut at tidligere erfaring med maleredskapet ofte var med på å forsterke min opplevelse av flow. Når man utforsker noe helt nytt antar jeg det er sjelden å oppleve flow, men etter hvert som man holder på er min erfaring at man blir tryggere på teknikken. Csikszentmihalyi (1992) nevner at handlingene blir litt automatiske når man opplever flow (s.78). Kan man handle på automatikk om man ikke har erfaring eller er trygg på teknikken? Jeg finner støtte i Csikszentmihalyi (1992) som beskriver at aktiviteten må kreve ferdigheter og være litt utfordrende, men også gjennomførbar for å oppleve flow(s.73). Etter min mening fører erfaring med maling til ferdigheter, og med utforskning som utgangspunkt møter man også utfordringer. Jeg har også opplevd flow de gangene jeg har følt teknikken har vært enkel, slik at jeg kunne slippe kontrollen litt mer. Da jeg brukte Q-tips som maleredskap,

brukte jeg den som et stempel og lagde mange små prikker. Jeg tror det var den repetitive bevegelsen som fikk meg i flytsonen, og det at jeg har sansen for detaljer. I intervjuene blir Q-tips nevnt som et alternativt verktøy som maleredskap, der Lone (intervjuet 19.01.2023) beskriver at det egnet seg for å lage mønster og små detaljer.

Flow var ikke et begrep som ble brukt i intervjuene, trolig nok fordi jeg ikke spurte spesifikt om det. Det er fullt mulig lærerne hadde et forhold til begrepet, men at det er vanskelig å fange opp hos elevene. Som nevnt i analysen kan engasjement tolkes som at elevene opplever flow, eller at de tar i bruk andre verktøy fordi det ligger naturlig for dem (Lene, intervjuet 18.01.2023). Det er heller ikke alltid man er klar over at man havner i flow-tilstanden, for ifølge Csikszentmihalyi (1992) smelter bevisstheten og handlingene sammen og man mister tidsbegrepet (s.78-90). Dette tror jeg man kan se i sammenheng med at kunst og håndverkstimer ofte føles veldig korte, eller at elevene blir svært oppslukt av arbeidet. Gjennom praksis har jeg selv opplevd at elevene ikke vil legge fra seg arbeidet i kunst og håndverk, eller sagt at de skulle ønske de hadde lengre tid. I intervjuet påpekes det også at penselen er litt mer forutsigbar, men alternative verktøy kan gi litt mer overraskende og uventede resultater (Lone, intervjuet 19.01.2023). Dette kan tyde på at kanskje ikke alle alternative verktøy egner seg for at elevene skal oppleve flow, for det krever en blanding av ferdigheter, utfordringer og muligheten til å fullføre (Csikszentmihalyi, 1992, s.73). Når et maleredskap er nytt for noen, kan det hende det ikke er nok å ha "grunnleggende" ferdigheter med maling for å oppnå flow. Det kan også hende det ikke er utfordrende nok å utforske med maleredskap for noen, at det blir litt for enkelt, eller at noen stagnerer og føler det ikke er mulig å fullføre oppgaven.

Fra et annet perspektiv tror jeg lærere i kunst og håndverk kan legge til rette for at elevene skal oppleve flow; og i dette avsnittet skal jeg forklare hvordan. Som Csikszentmihalyi (2014) argumenterer for, kan tilstanden fungere som drivstoff for motivasjon for kreativitet (s.174). Jeg tror at tilstanden kan oppnås ved utforskning av maleredskap, men at noen maleredskap kan egne seg bedre enn andre for å oppleve flow. Da jeg jobbet i verksted meg eget utforskende arbeid kjente jeg på flow når jeg brukte Q-tips, men for andre kan et helt annet redskap fungere bedre. Csikszentmihalyi (2014) argumenterer for at om elevene skal oppleve flow, må oppgaven ha en balanse mellom utfordring og muligheter for tilpasning til hver enkelt elevs ståsted. Det må også være et tydelig mål, og det bør gis bekreftelser og tilbakemeldinger på at oppgaven tolkes riktig (s.176). Elevene har forskjellige erfaringer og opplevelser med maling og utforskning, så å legge til rette for den enkelte elevs nivå tenker jeg er en viktig del når det kommer til å åpne for flow, kreativ utvikling og utforskertrang.

I dette delkapittelet har jeg drøftet flow i lys av problemstillingen min og relevant fagteori. I og med at jeg har vinklet forskningsspørsmålene mine ulikt, ønsker jeg å gi en konklusjon av det første forskningsspørsmålet før jeg går videre på det didaktiske potensialet.

7.4 Konklusjon forskningsspørsmål 1

I denne delen skal jeg kort oppsummere drøftingskapittelet så langt, for å svare på forskningsspørsmål 1 som omhandler lærernes erfaringer med elevenes kreativitet i møte med alternative verktøy som maleredskap.

I intervjuene kommer det fram at både elevene og lærerne kan møte utfordringer ved bruk av alternative verktøy som maleredskap. Noen ganger kan verktøyene egne seg dårlig til det elevene ønsker å male, eller virke begrensende (Lone, intervjuet 19.01.2023). Etter min erfaring fungerte utforskning av maleredskap som et spark bak til å tørre å tenke utradisjonelt og legge vekk forventningene til resultatet. For at å forebygge at elevene stagnerer må man lage gode nok oppgaver, og være tydelig på at de skal utforske og ha det gøy, istedenfor å fokusere på det ferdige resultatet. (Lone, intervjuet 18.01.2023).

Lene (intervjuet 18.01.2023) erfarte at elevene liker å oppdage de forskjellige mulighetene de forskjellige redskapene gir, i form av at de ser at de kan påvirke uttrykkene ut ifra redskapene de velger å male med. Lise (intervjuet 23.02.2023) poengterer at desto mer familiært det blir for elevene å holde på med alternative metoder, desto mer får de ut av det etter hvert. Dette er med å underbygge min påstand om at tidligere erfaringer ofte har innvirkning på prosessen i utforskningen. Lene (intervjuet 18.01.2023) erfarer at de yngre elevene ofte tar i bruk andre maleredskaper naturlig uten å ha fått beskjed om det, mens Lone (intervjuet 19.01.2023) opplever at de eldre elevene ofte har noe spesielt de vil male. Dette har jeg sett i sammenheng med fantasi, som er grunnleggende for læring (Fredriksen, 2013, s.58), og divergent og konvergent tenkemåte (Hagen, 2019, s.247)

Gjennom intervjuene har jeg tolket engasjement og uoppfordret utforskning som en mulig inngang til elevenes opplevelse av flow (Csikszentmihalyi, 1992, 2014). Gjennom dette forskningsprosjektet har jeg selv utviklet meg kreativt, og gjort funn jeg kan ta med videre som kommende lærer i kunst og håndverk. Det didaktiske potensialet i masteroppgaven ligger derfor naturlig for meg å ta opp i neste delkapittel.

7.5 Didaktisk potensial

I denne delen av teksten skal jeg svare på forskningsspørsmål 2, som spør om det didaktiske potensialet som synliggjøres i forskningsprosjektet mitt. Delkapittelet er delt opp i samme analysetema som jeg brukte i drøftingskapittelet, for at analysen skal bli mer helhetlig. Før jeg avslutter delkapittelet med en konklusjon vil jeg legge frem plan for sluttproduktet til den skapende delen av masteroppgaven.

7.5.1 Kreativitet gjennom utforskning

Gjennom eget utforskende arbeid i verksted har jeg hentet inn ulike erfaringer som kan være med å forberede meg til lærergjerningen, eller være til inspirasjon og lærdom for leseren.

De ulike verktøyene har ulike egenskaper, og noen egner seg bedre til visse uttrykk enn andre. For eksempel kan Q-tips være et fint verktøy for detaljerte mønster, mens et sammenkrøllet kopipapir gir et mer uforutsigbart uttrykk. Egenskapene til de ulike verktøyene har jeg ikke tatt med i analysen, men er egne erfaringer jeg kan få bruk for når jeg selv skal male eller bruke maling i undervisning som fremtidig lærer.

Jeg har fått kjenne på hvordan det er å utforske med ulike maleredskaper, og hvilke utfordringer og potensialer man kan møte på, noe som kan hjelpe meg å forstå elevenes opplevelser under utforskningen. Jeg har fått inntrykk av at en lærer er den som "vet alt" og at mange av elevene ser opp til han/henne, så det å allerede ha erfaring med utforskning av maleredskap er en fordel. De negative følelsene som kan dukke opp underveis, som jeg og lærerne har erfart, kan gjøre meg mer empatisk som lærer. Gjennom å vise at man forstår utfordringene med at redskapet er begrensende eller at man må legge fra seg forventningene til resultatet, kan man veilede og støtte elevene gjennom prosessen. Som nevnt i analysen har jeg stoppet opp når verktøyet har følt begrensende, men det har tvunget meg til å tenke utenfor boksen og ikke prøve å finne «riktig» løsning. Det er fullt mulig det har samme effekt for elevene, når maleredskapet utfordrer eleven. Hadde jeg vært en elev i en slik situasjon ville jeg nok blitt litt frustrert, men muligens spurt lærer om hjelp. Læreren kunne ha hjulpet meg i riktig retning ved å rette søkelyset på utforskningen, og at det ikke trenger være noen riktig løsning.

I analysen argumenterer jeg for at tidligere erfaringer med redskapet kan ha innvirkning på den kreative prosessen også. De gangene jeg allerede har erfaring med redskapet, har jeg følt meg tryggere på å utforske mer, og har en viss peiling på redskapets egenskaper. Når Jarvis (2004) argumenterer for at barns eksponering av ulike fysiske og sensoriske materialer gjennom de første leveårene er utgangspunkt for læring (s.322), vil jeg tro det er viktig å introdusere elevene for maling i tidlig alder. Da har elevene allerede kjennskap til og erfaringer med maling, og det kan bli enklere å være med på utforskningen. Artikkelen til Jarvis (2004) legger vekt på hvor viktig maling er for elevenes utvikling, og jeg ønsker å videreføre dette til andre pedagoger. Jarvis (2004) sammenligner barns eksponering av materialer med en kunstners prosess (s.317-318), og jeg tolker dette som at bruk av maling kan ha like mye betydning for et barn som en kunstner.

Som flere av lærerne i intervjuet argumenterer for, kan man gjøre noen tiltak for at flere lærere skal tørre å bruke alternative metoder i undervisning. For eksempel å ha workshops, slik at man får kjent på kroppen selv hvordan det er å utforske og trosse tradisjoner. Dette er med på å underbygge at erfaringene jeg har gjort i dette forskningsprosjektet kan forberede meg som kommende kunst- og håndverkslærer, og være inspirasjon for andre lærere til å jobbe mer utradisjonelt. Jeg tenker at lærerens rolle er like viktig som elevenes rolle når utforskende arbeid står på planen for kunst og håndverkstimene. I neste avsnitt argumenterer jeg nærmere for hvorfor.

At kreativitet er sosiale og kollektive prosesser (Sullivan, 2007, referert i Fredriksen, 2013, s.59) viser hvor viktig det er å dele erfaringer, utfordringer og oppdagelser. Selv har jeg støttet meg på veiledere og forskningsdeltakere under prosessen, og jeg tror det er like viktig for elevene og deres kreative utvikling. De kan dele uttrykkene de

forskjellige redskapene lager med hverandre og lære av hverandres feil. Veiledning og tilbakemelding fra lærere er også viktig, for at elevene skal nå målene og lære noe. Poenget mitt her er at det er viktig å tenke over at kreativitet ikke kun utvikles gjennom individuelle prosesser, men gjennom samarbeid og deling med hverandre. En kunst og håndverkstime avsluttes ofte med refleksjoner i plenum, både for å dele opplevelser og erfaringer og for å avslutte timen på en samlet og fin måte. I intervjuet argumenteres det også for at man kan bli mer kreativ som lærer om man bruker utforskning av maleredskap i kunst og håndverksundervisning (Lone, intervjuet 19.02.2023).

7.5.2 Engasjement og utforskertrang

Gjennom eget utforskende arbeid i verksted har utforskertrangen kommet til syne underveis i prosessen, hvor noen verktøy har gitt meg ideer til andre og jeg har kjent på lysten til å utforske mer. Engasjementet har vært litt opp og ned, ut ifra hvordan uttrykkene ble og hvordan redskapene fungerte. Basert på disse erfaringene tror jeg at det kan være veldig individuelt for elevene hva som skal til for at de skal kjenne på engasjement og utforskertrang, men utforskning av maleredskap kan absolutt være en inngang.

Som tidligere nevnt er et av opplæringens formål i kunst og håndverk at elevene skal få mulighet til å utvikle engasjement og utforskertrang (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). For meg ligger det naturlig å bruke dette som en didaktisk vinkling, når jeg som fremtidig lærer må forholde meg til både overordnet del og fagets læreplan. En av skolens mange oppgaver er å gi og godta ulike måter å utforske og skape på (Kunnskapsdepartementet, 2007, s.7), og jeg tror utforskning av maleredskap og utradisjonelle og utforskende metoder generelt er en måte å åpne dette på. Utgangspunktet for forskningsprosjektet kom fra mitt eget ønske om å male, og nysgjerrigheten på kreativitet i møte med alternative maleredskaper. Jeg tror dette kan være en indikasjon på at gjennom et liknende undervisningsopplegg kan et av skolens mål i kunst og håndverksundervisningen nås, som forklares i overordnet del av læreplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017): å møte elevenes naturlige nysgjerrighet og begjær om å skape og oppdage (s.7)

Lone (intervjuet 19.01.2023) uttrykker at hun tror elevens alder kan påvirke utforskningen også, hvor de eldste elevene ofte har noe spesielt de vil lage. De har ofte en tanke om hva de vil male, og da kan det hende at redskapet gjør det vanskelig å fullføre. Hun anbefaler å lage en oppgave med god design, hvor det gir mening for elevene å utforske. Jeg tror dette viser at oppgaven må tilpasses alder, og at læreren må tydeliggjøre målet med oppgaven. Som lærer ville jeg ha sagt til elevene at fokuset er på å utforske og ha det gøy, og at det ikke er noe fasitsvar på hva eller hvordan vi skal male. Dette vil muligens hjelpe elevene å være åpen for utforskning, og åpne for en mer divergent tenkemåte (Guildford, referert i Hagen, 2019). Da finnes det nødvendigvis ikke en «riktig» løsning på et problem (s.247). Lene (intervjuet 18.01.2023) erfarer at de yngste elevene ofte tar i bruk andre verktøy som maleredskap som ligger rundt selv om det er lagt fram pensel, fordi det ligger naturlig for dem. Da er det viktig at læreren lar elevene få holde på, og ikke sier at noe er feil, slik at kreativiteten kan utvikles gjennom oppdagelsene og erfaringene de gjør. Jeg kommer til å være oppmerksom på dette når

jeg bruker maling i undervisning til de yngste elevene, og ha et åpent sinn. Selv om utforskning kanskje ikke var en del av oppgaven, så får elevene viktige erfaringer som de kan få bruk for senere.

I forhold til det skapende arbeidet til utstillingen har jeg stagnert litt, uten å vite helt hvorfor. Med eget utforskende arbeid, utprøvingene, kom jeg fort i gang uten å tenke over hva det skulle bli eller føle på at det måtte bli så pent og bra. Da det ferdige sluttproduktet skal ha en sammenheng med teksten, og teller mer av karakteren enn teksten, har jeg følt på at jeg må ha en plan for hva jeg skal male og ikke kan starte før planen er klar. Dette er jo litt interessant, fordi det er vanskelig å sette ord på hvorfor jeg stagnerer og føler jeg ikke kan «utforske» med det ferdige produktet til utstillingen også. Hvis jeg er redd for at det ikke blir bra nok, kan jeg enkelt og greit bare male over. Det er jo utrolig mye man kan få fram i et maleri også, så det har vært litt vanskelig å bestemme seg for hva. Jeg har jo fokusert mest på utforskende aktiviteter og kreative prosesser i forskningsprosjektet. Problemstillingen min spør ikke etter konkrete og fysiske funn, så jeg opplever det som vanskelig å fremstille funnene mine i en serie med malerier. Dette kan være et problem elever og lærere møter på i skolen også, hvor man stagnerer ved det ferdige sluttproduktet, selv om fokuset er på prosessen eller utforskningen. Kanskje engasjementet forsvinner når det kommer til et sluttprodukt fordi elevene føler på presset om at det må bli bra, eller at det finnes en «riktig løsning». Da kan læreren tydeliggjøre målet med oppgaven, og oppfordre til å bare starte opp uten å tenke så mye på hva det skal bli eller hvor bra det blir. Som elev ville jeg kanskje prøvd å late som det ferdige produktet også bare er utforskning, for å ikke legge press på meg selv eller fokusere kun på at det skal bli så fint.

7.5.3 Flow

Gjennom forskningsprosjektet mitt kommer det didaktiske potensialet for flow fram gjennom teorien om flow (Csikszentmihalyi, 2014, 1992) og mine egne erfaringer. Det argumenteres for at tilstanden flow i seg selv er gunstig for kreativitet og for at elevene skal tenke mer kreativt (Csikszentmihalyi, 2014, s.173). I analysekapittelet viser jeg at jeg har kjent på flow under utforskningen, og lærerne nevner engasjement og uoppfordret utforskning som kan tolkes som antydninger til at elevene opplever flow. Når både jeg og elevene opplever flow under utforskning av maleredskap, viser det at flow kan komme fram gjennom kreativ utforskning og fungere som motivasjon og drivstoff som utvikler kreativiteten.

Etter min erfaring, er det enklere å havne i flow-tilstanden når jeg har tidligere erfaring med redskapet. Da føler jeg meg tryggere på det jeg gjør, og det er enklere å utføre. Ifølge Csikszentmihalyi (1992) går det ofte automatikk i handlingene når man havner i tilstanden (s.78), men jeg tror noen av maleredskapene gjør det vanskelig for at elevene opplever noen form for automatikk fra start av, når de ikke har erfaring fra før. Dette viser at utforskning av maleredskap kan være en inngang for å havne i flow-tilstanden, men kan også være et hinder. Det kan også være utfordrende for læreren å fange opp om elevene er i tilstanden.

Jeg tror at læreren kan være med på å legge til rette for at elevene skal oppleve flow, som kan være en åpning for kreativitet. Csikszentmihalyi (2014) mener at en må starte på elevens personlige nivå, gjennom å tilpasse undervisningen til interesseområdene deres. Dette kan vekke elevens nysjerrighet, og motivasjonen for kreativitet åpnes (s.174). Gjennom å lage oppgaver som har en balanse mellom utfordringer og

muligheter for tilpasning til hver enkelt elevs ståsted, er det større sjanse for at elevene opplever flow. Tydelig mål med oppgaven, og at bekræftelser på at oppgaven er tolket riktig kreves også (Csikszentmihalyi (2014, s.174), noe læreren bør tenke over om det er et mål å oppnå flow. Som nevnt tidligere har elevene ulike erfaringer med maling og utforskning, så det å legge til rette for alles nivå tenker jeg er viktig om man skal åpne for flow, som igjen kan være med på å utvikle kreativiteten og utforskertrangen.

7.6 Plan for sluttprodukt

Som tidligere nevnt har jeg stagnert litt og kommet sent i gang med sluttproduktet. Planen min er å forsøke å få fram funnene mine i tre malerier, som skal stilles ut som en serie. Temaene for de tre maleriene er flow, engasjement og utforskertrang, og stagnering. Maleriene skal representere hvordan den kreative prosessen kan utfolde seg under utforskning med maleredskap. Med et utgangspunkt i egne og lærernes erfaringer vil jeg skape sammenheng mellom teksten og sluttproduktet. Jeg vil bruke noen av de samme redskapene som jeg har brukt i eget utforskende arbeid, og holde meg til tre utvalgte farger for at maleriene skal harmonere.

7.7 Konklusjon forskningsspørsmål 2

I denne delen skal jeg dra fram de viktigste poengene fra det didaktiske potensialet som synliggjøres i mitt forskningsprosjekt, for å gi en konklusjon på forskningsspørsmål 2.

Efaringene jeg har gjort gjennom eget utforskende arbeid kan jeg ta med som kommende kunst og håndverkslærer, i form av de utfordringene og potensialene jeg har møtt under prosessen. Da får jeg muligheten til å sette meg inn i situasjonen til elevene og bli mer empatisk som lærer. For eksempel kan tidligere erfaring med maleredskapet ha innvirkning på prosessen, i form av at man kan føle seg tryggere med teknikken eller kjenne på flow (Csikszentmihalyi, 2014, 1992). Utforskning av maleredskap kan også gjøre læreren mer kreativ, ved at man må tenke gjennom hva man kan bruke som maleredskap og tørre å stå i kaoset som kan oppstå og åpne for kreativiteten. Læreren har kanskje en større rolle enn man tenker når det kommer til utforskende aktiviteter, for kreativitet er i følge Sullivan (2007, sitert i Fredriksen, 2013) sosiale og kollektive prosesser og (s.59). Deling av ideer, erfaringer og utfordringen kan være gunstig, både mellom lærerne og elevene.

Utforskning av maleredskap kan være en måte å møte noen av skolens oppgaver på, hvor skolen skal gi og godta ulike måter å utforske og skape på, slik at elevene får muligheten til å utvikle engasjement og utforskertrang (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.7). Gjennom intervjuene kommer det fram at alderen til elevene kan ha litt å si for utforskningen, da de eldre ofte har noe spesifikt de vil male og de yngre tar i bruk andre redskaper naturlig

For å inspirere andre lærere til å tørre å bruke utradisjonelle metoder i undervisningen, kan man innføre workshops, slik at de får kjent på hvordan det er å utforske/jobbe utradisjonelt selv. Lene (intervjuet 18.01.2023) opplever at mange lærere har et litt snevert syn på kunst, og at det kan smitte over på elevene. Økt kunnskap om hva kunst faktisk er kan derfor være en måte å få lærerne til å ta i bruk utradisjonelle metoder.

8. Avslutning

I dette kvalitative forskningsprosjektet har jeg gjennom en hermeneutisk fenomenologisk tilnærming sett på kreativitet i møte med alternative verktøy som maleredskap. Med eget utforskende arbeid i verksted og intervjuer med tre kunstlærere som datamateriale har jeg svart på følgende problemstilling: *Hvordan kan utforskning av ulike maleredskap påvirke den kreative prosessen?* Problemstillingen ble utforsket gjennom supplerende forskningsspørsmål: *Hvilke erfaringer har et utvalg kunstlærere med elevenes kreative prosess ved bruk av alternative verktøy som maleredskap?* og *Hvilke didaktiske potensial synliggjøres i forskningsprosjektet mitt?* Hovedfunnene mine er at gjennom nye ideer, oppdagelser og viktige erfaringer i møte med alternative maleredskap kan kreativiteten utvikles. Utforskning av maleredskap kan by på utfordringer og negative følelser, men åpne for videreutvikling og refleksjoner, enten man er kunstner, lærer eller elev.

Masteroppgaven kan ha potensiale for videre forskning gjennom utførelse av undervisningsopplegg som kan bygge videre på samme konsept om utforskning av maleredskap. Jeg har kommet til veis ende med forskningsprosjektet og håper lærere/lærerstudenter kan bli inspirert til å tørre å trosse tradisjoner i kunst og håndverk gjennom denne masteroppgaven.

9. Litteraturliste

- Akerbæk, M. & Karlsen, J. (2019). Koding som skapende og utforskende aktivitet: En analyse av verktøy for å lære seg koding der å skape, utforske og uttrykke seg står i fokus. I K.H. Karlsen & G.H. Bjørnstad (red.), *Skaperglede, engasjement og utforskertrang: Nye perspektiver på estetiske og tverrfaglige undervisningsmetoder som redskap i pedagogisk virksomhet* (s.143-158). Universitetsforlaget.
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis: en håndbok for masterstudenter*. Cappelen Damm akademisk.
- Barrett, M.S & Stauffer, S.L. (2009). Narrative Inquiry: From Story to Method. I M.S. Barrett & S.L. Stauffer (red.). *Narrative Inquiry in Music Education: Troubling Certainty* (s.7-18). Springer
- Braune, V & Clarke, V. (u.å.). *Understanding TA*. Thematicanalysis.net
<https://www.thematicanalysis.net/>
- Csikszentmihalyi, M. (1992). *Flow: den optimala upplevelsens psykologi*. Natur och Csikszentmihalyi, M. (2014). *Flow and the Foundations of Positive Psychology: The Collected Works of Mihaly Csikszentmihalyi*. Springer Netherlands: Imprint: Springer.
dokumentasjon (p. 186). Høyskoleforl.
- Fredriksen, B.C. (2013). *Begripe med kroppen: Barns erfaringer som grunnlag for all læring*. Universitetsforlaget.
- Gair, A. (red.). (1995). *Gyldendals kunsthåndbok: En komplett guide til maling og tegning, materialer og teknikker*. (norsk utgave). Gyldendal.
- Hagen, M.I. (2019). Dannet, dristig og divergent. I K.H. Karlsen & G.H. Bjørnstad (red.), *Skaperglede, engasjement og utforskertrang: Nye perspektiver på estetiske og tverrfaglige undervisningsmetoder som redskap i pedagogisk virksomhet* (s.241-256)
- Halvorsen, E. M. (2007). *Kunstfaglig og pedagogisk FoU: nærhet, distanse*, Hofstad, M. (2009). Små barns kroppspraksis når de tegner og maler. I B.Groven, T.M. Guldal, O.F. Lillemyr, N.Naastad & F.Rønning (red.) *FoU i Praksis 2008: Rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanning* (s.143-154). Tapir Akademisk Forlag.
- Haabesland, A. Å. & Vavik, R. (2000). *Kunst og håndverk - hva og hvorfor*. Fagbokforlaget.
- Jarvis, M. (2004). The Importance of Painting in Pedagogic Practice. *The International Journal of Art & Design Education*, 23(3), 316–325.
<https://doi.org/10.1111/j.1476-8070.2004.00410.x>
- Juell, E. & Norskog T.-J. (2006). *Å løpe mot stjernene: om estetisk dannelse, kreativitet og skapende prosesser*. Fagbokforlaget kultur.
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
- Manen, M. v. (1998). *Researching lived experience: Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. (utg. 2). The Althouse press.

- Mäkelä, M. (2007). Knowing Through Making: The Role of the Artefact in Practice-led Research. *Knowledge, Technology & Policy*, 20, 157-163.
<https://doi.org/10.1007/s12130-007-9028-2>
- Riessman, C.K. (2008). Narrativ analyse i samfundvidenskaberne. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.), *Kvalitativ analyse: syv traditioner* (s.235-272). Hans Reitzels Forlag.
- Szklarski, A. (2015). Fenomenologi. I A. Fejes & R. Thonberg (Red.), *Handbok i F kvalitativ analys* (s.131-147). Liber.
- Tanggard, L. (2007). Fænomenologi som kvalitativ forskningsmetode. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red.), *Kvalitativ analyse: syv traditioner* (s.81-102). Hans Reitzels Forlag.
- Trælnes, H. (2020). Didaktisk design for motivasjon og mestring i kunst og håndverk med teknikken Pouring Paint i akrylmaling: En kvalitativ studie om utvikling av didaktisk design i kunst og håndverk. [Mastergradsavhandling]. NTNU.
- Westlund, I. (2015). Hermeneutikk. I A. Fejes & R. Thonberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s.71-89). Liber.

10. Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Oversikt over fiktive navn og dato for gjennomføring av intervju

Vedlegg 3: Meldeskjema for behandling av personopplysninger, Sikt

Vedlegg 4: Informasjon og samtykkeskjema

Vedlegg 5: Bilder av utprøvnings i større format

Vedlegg 1

Intervjuguide

Hvordan opplever du elevenes kreative prosess ved bruk av maling i undervisning?

Har du erfaring med å la elever bruke andre verktøy enn penselen som maleredskap?
Isåfall ved hvilke anledninger?

Har du lagt merke til noen trekk som går igjen når det kommer til elevenes opplevelse av å bruke andre verktøy som maleredskap?

På hvilken måte tror du utforskning av ulike verktøy som maleredskap kan påvirke elevenes kreative prosess og utforskertrang?

Har elevene dine møtt på noen konkrete utfordringer eller muligheter ved slike prosjekter? Isåfall hvilke?

- Har du som lærer møtt på noen konkrete utfordringer eller muligheter?

Inspireres du selv av noen historiske kunstnere? Isåfall, hvordan inkluderer du dette i undervisningen din?

Hvordan ville du ha gått fram for å inspirere andre lærere til å la elevene "bryte normer" (i k&h?) (for å utvikle utforskertrang og kreativitet?)

Vedlegg 2

Oversikt over fiktive navn og dato for gjennomføring av intervju

Lene, intervju gjennomført 18.01.2023

Lone, intervju gjennomført 19.01.2023

Lise, intervju gjennomført 23.01.2023

[Meldeskjema](#) / [Masteroppgave i kunst- og håndverk, grunnskolelærer](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

472735

Prosjekttittel

Masteroppgave i kunst- og håndverk, grunnskolelærer

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for lærerutdanning

Prosjektansvarlig

Bente Fossvold-Jørum

Student

Sofie Pedersen Kåsbøl

Prosjektperiode

16.01.2023 - 31.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Vurderingstype

Automatisk

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
- Helseopplysninger
- Seksuelle forhold eller seksuell orientering

Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser

Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene

- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller
- hvor de hentes fra

Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)

Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet

<https://meldeskjema.sikt.no/638dda8a-1ba4-4a5f-94e9-b9e4cfb3cbdb/vurdering>

1/2

24.05.2023, 18:01

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt. 2/

Vedlegg 4

Vil du delta i forskningsprosjektet

Masteroppgave om maling i grunnskolen?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å innhente kunnskap om hvordan utforskning av ulike verktøy som maleredskap kan påvirke elevenes kreative prosess og utforskertrang. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å utforske hvordan alternative verktøy som maleredskap kan være med å påvirke utforskertrang og den kreative prosessen hos elever i grunnskolen. Jeg vil hente inn datamateriale ved å intervju tre kunst og håndverkslærere og utføre en komparativ analyse med egne erfaringer ved eget skapende arbeid.

Prosjektet er en masteroppgave med fordypning i kunst og håndverk på masterstudiet Grunnskolelærer 1.-7.trinn ved NTNU. Det er en praksisrettet masteroppgave som vil gi 30 studiepoeng og ha et omfang på rundt 30 sider (i tillegg til skapende arbeid). Problemstillingen lyder som følger:

Hvordan kan utforskning av ulike verktøy påvirke elevenes kreative prosess og utforskertrang?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I samråd med masterveileder har jeg kontaktet tre ulike k&h-lærere som kan være aktuelle for å delta i intervju til mitt masterprosjekt som forsker på maling i grunnskolen. Jeg har fått kontaktinformasjon fra masterveileder Polina Golovàtina-Mora etter samtykke fra de utvalgte deltakerne.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det et semi-strukturert intervju som vil ta 30-45 min. Intervjuet vil omhandle spørsmål om din erfaring rundt maling som undervisning i kunst og håndverk. Opplysningene registreres med lydopptak og transkriberes.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun masterveiledere Polina Golovàtina-Mora og Bente Fossvold-Jørum som vil ha tilgang på opplysningene. Navnet og kontaktopplysningene din vil vi erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Informantene vil ikke kunne gjenkjennes i en publikasjon, det vil kun bli opplyst at det er kunst og håndverkslærere.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 31. Mai 2023. Personopplysninger anonymiseres og lydopptak slettes ved prosjektslutt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandørs personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Prosjektansvarlig/veiledere ved NTNU:

Bente Fossvold-Jørum, bente.fossvold@ntnu.no, 73412074

Polina Golovàtina-Mora, polina.golovatina@ntnu.no

Ansvarlig student:

Sofie Pedersen Kåsbøl, sofiepk@stud.ntnu.no, 90408919

Vårt personvernombud:

Thomas Helgesen, thomas.helgesen@ntnu.no, 93079038 ved NTNU

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen av prosjektet som er gjort av Sikts personverntjenester ta kontakt på:

Epost: personverntjenester@sikt.no, eller telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Bente Fossvold-Jørum

(Veileder)

Polina Golovàtina-Mora

(Veileder)

Sofie Pedersen Kåsbøl

(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *masteroppgave om maling i grunnskolen*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5
Redskap: linjal

Redskap: linjal

Redskap: fingre

Redskap: smørkniv

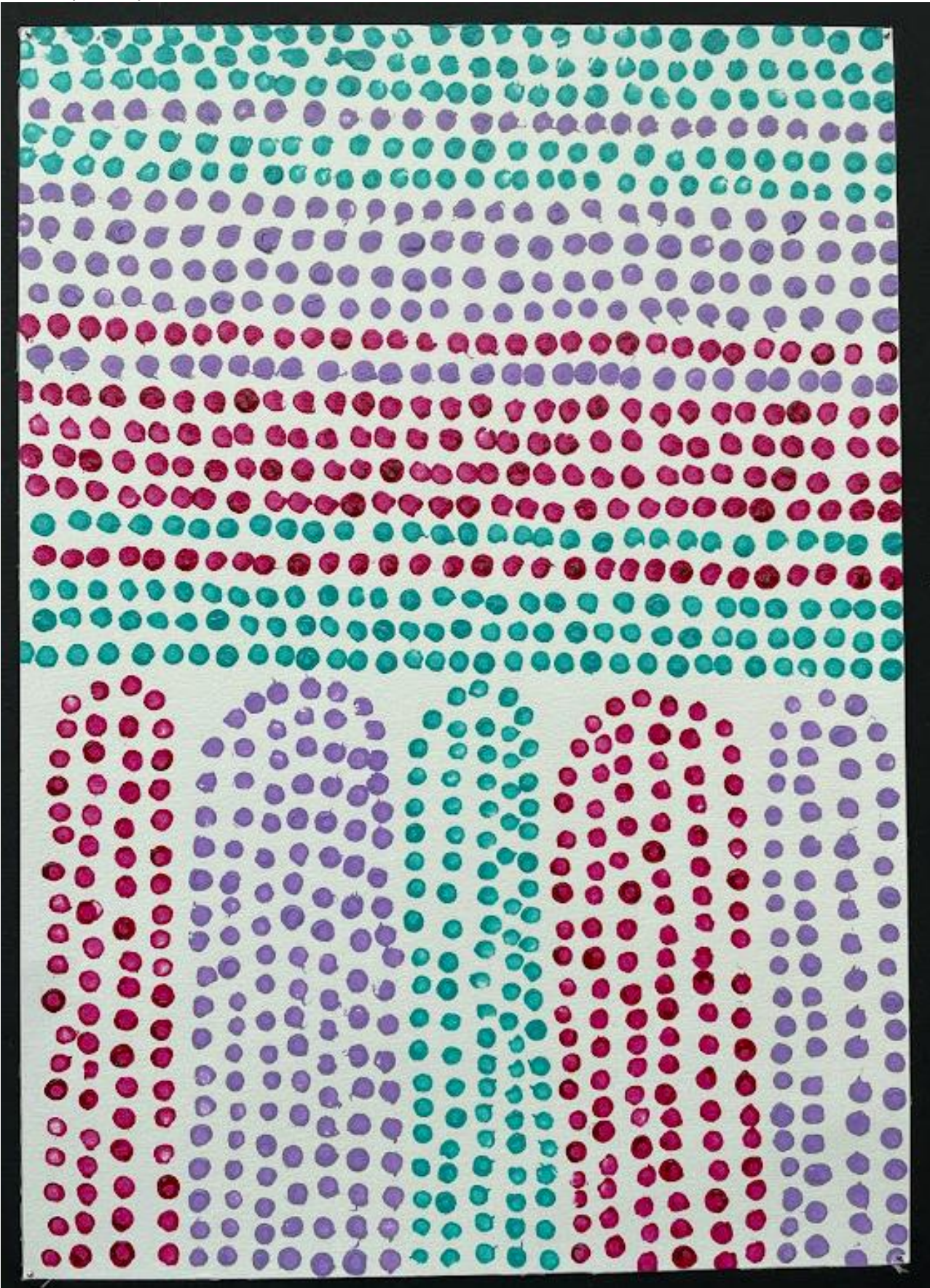
Redskap: tannbørste

Redskap: blader

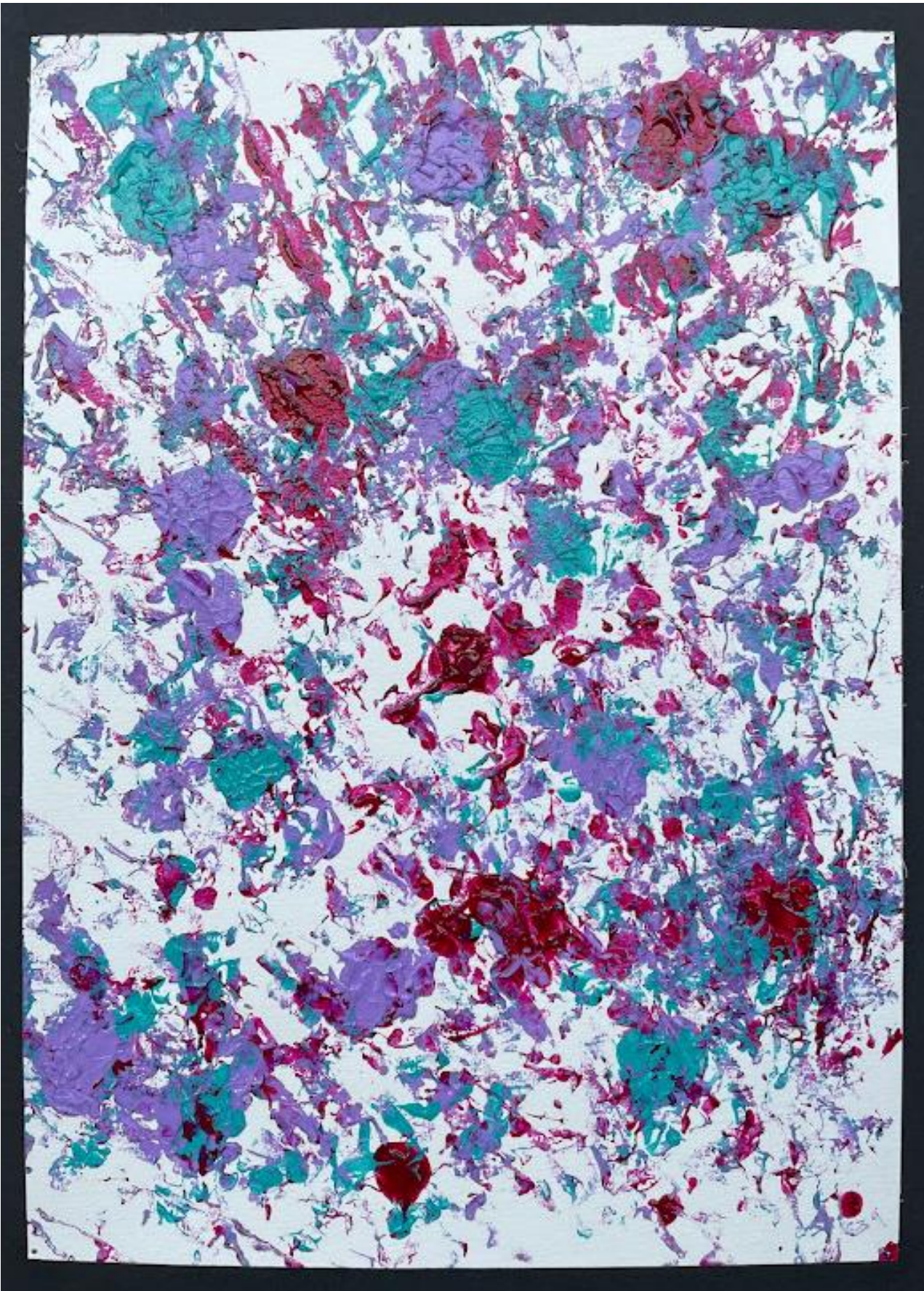
Redskap: Q-tips

Redskap: skuresvamp

Redskap: sammenkrøllet kopipapir

Redskap: sammenkrøllet kopipapir

